

Financial Law Institute

Working Paper Series

WP 2003-05

Michel TISON, Wouter GELDHOF

**Nieuwe wetgeving rond de bestrijding van
betalingsachterstand**

April 2003

WP 2003-05

Michel TISON, Wouter GELDHOF

**Nieuwe wetgeving rond de bestrijding van
betalingsachterstand**

Abstract

By law of 2 August 2002, Belgium has implemented the European Directive 2000/35/EC on combating late payment in commercial transactions into national law.

This paper analyses the provisions of the Belgian law and examines to which extent the law fully complies with the European Directive.

After examining the scope and the main principles of the law and of the directive, we specifically examine the relationship between the new law of 2 August 2002 and the existing techniques in general contract law with respect to interests for late payment and contract law penalties.

Finally, we analyse to which extent lawyers' fees incurred by late payment can be incorporated into contract law clauses after the law of 2002.

To be published in

Gandaius Actualia VIII Kluwer, 2003

U zal uw facturen op tijd betalen.

Nieuwe wetgeving rond de bestrijding van betalingsachterstand

INLEIDING EN SITUERING	3
I. TOEPASSINGSGBIED VAN DE WET BETALINGSACHTERSTAND	6
A. TOEPASSINGSGBIED RATIONE PERSONAE: ONDERNEMINGEN EN OVERHEIDSINSTANTIES	6
1. <i>Transacties tussen ondernemingen</i>	6
2. <i>Transacties tussen ondernemingen en overheidsinstanties</i>	8
3. <i>Evaluatie: schending van het gelijkheidsbeginsel ?</i>	8
B. TOEPASSINGSGBIED RATIONE OPERATIONIS: “HANDELSTRANSACTIES”	9
1. <i>Leveren van goederen</i>	9
2. <i>Verrichten van diensten</i>	10
3. <i>Activiteit tegen vergoeding</i>	12
C. TOEPASSINGSGBIED RATIONE MATERIAE: BETALINGEN TOT VERGOEDING VAN EEN HANDELSTRANSACTIE	12
1. <i>Principe</i>	12
2. <i>Uitzonderingen</i>	12
(a) <i>Wisselbrieven en cheques</i>	13
(b) <i>Betalingen bij wijze van schadeloosstelling</i>	14
D. REIKWIJDTE VAN DE WET BETALINGACHTERSTAND	15
1. <i>De Wet Betalingsachterstand en het gemeen recht: lex specialis</i>	15
2. <i>Specifiek geval: betalingsachterstand bij overheidsopdrachten</i>	16
3. <i>Primauteit van de bijzondere regels inzake insolventieprocedures</i>	16
a. <i>De Wet Betalingsachterstand en het faillissement van de schuldenaar</i>	17
b. <i>De Wet Betalingsachterstand en het gerechtelijk akkoord van de schuldenaar</i>	18
c. <i>De Wet Betalingsachterstand en de collectieve schuldenregeling van de schuldenaar</i>	19
II. WETTELIJKE REGELING VAN DE BETALINGSTERMIJN (ART. 4 WET BETALINGSACHTERSTAND)	19
A. PRINCIPE	19
B. AFWIJKENDE CONTRACTUELE BEDINGEN EN HERZIENINGSRECHT VAN DE RECHTER	20
III. NALATIGHEIDSINTEREST BIJ BETALINGSACHTERSTAND (ARTIKEL 5 WET BETALINGSACHTERSTAND)	22
A. PRINCIPE	22
B. AFWIJKENDE CONTRACTUELE BEDINGEN EN HERZIENINGSRECHT VAN DE RECHTER	24
C. HERZIENINGSRECHT VAN KENNELIJKE ONBILLIJKE NALATIGHEIDSINTEREST (ART. 7 WET BETALINGSACHTERSTAND) EN MATIGING VAN OVERMATIGE NALATIGHEIDSINTEREST (ART. 1153 B.W.)	24
IV. REDELIJKE SCHADELOOSSTELLING VOOR RELEVANTE INVORDERINGSKOSTEN (ART. 6 WET BETALINGSACHTERSTAND)	27
A. PRINCIPE	27
B. AFWIJKENDE CONTRACTUELE BEDINGEN EN HERZIENINGSRECHT VAN DE RECHTER	29
C. DE CONTRACTUELE INVULLING VAN “RELEVANTE INVORDERINGSKOSTEN” EN DE WETTELIJKE REGELING INZAKE “SCHADEBEDINGEN” (ART. 1226-1231 B.W.)	29
1. <i>“Invorderingskosten versus “schadebedingen”</i>	30

2. <i>Rechterlijke herziening/matiging van bedingen betreffende invorderingskosten/schadebedingen</i>	32
V. VORDERING TOT STAKEN (ART. 8-11 WET BETALINGSACHTERSTAND)	33
VI. EIGENDOMSVOORBEHOUD EN DUUR INVORDERINGSPROCEDURE	34
VII. INWERKINGTREDING	35
BESLUIT	35

U zal uw facturen op tijd betalen. Nieuwe wetgeving rond de bestrijding van betalingsachterstand

Inleiding en situering

1. Op 8 augustus 2002 is de wet van 2 augustus 2002 betreffende de bestrijding van de betalingsachterstand bij handelstransacties¹ (hierna: ‘de Wet’ of ‘de Wet Betalingsachterstand’) in werking getreden. De wet beoogt richtlijn 2000/35/EG van het Europees Parlement en de Raad van 29 juni 2000 betreffende de bestrijding van betalingsachterstand bij handelstransacties² (hierna: ‘de richtlijn’ of ‘de Richtlijn Betalingsachterstand’) om te zetten in de Belgische rechtsorde.

De achtergrond bij de goedkeuring van de Europese richtlijn is de vaststelling dat betalingsachterstand schuldeisers-ondernemingen in liquiditeitsproblemen kan brengen en vaak ook de oorzaak kan vormen van faillissementen³. Vooral KMO's zouden te lijden hebben onder de lange betalingstermijnen die economisch sterkere afnemers-schuldenaars hen opdringen, terwijl ze vaak zelf hun eigen schuldeisers contant of binnen een kortere termijn moeten betalen⁴.

2. Volgens statistieken bedroeg de gemiddelde contractuele betalingstermijn voor het jaar 1996 in België 41 dagen, en bedroeg de gemiddelde betalingsachterstand 20 dagen, zodat de gemiddelde feitelijke betalingstermijn 61 dagen bedroeg⁵. Met deze termijn scoorde België 7 dagen slechter dan het Europees gemiddelde.

De land per land sterk uiteenlopende en bovendien lange betalingstermijnen waren reeds lang een doorn in het oog van de Europese Commissie. Binnen het kader van haar KMO-beleid vaardigde de Europese Commissie dan ook een Aanbeveling uit die de lidstaten opdroeg om de betalingsachterstand aan te pakken.^{6, 7}. Een evaluatie van deze aanbeveling door de Commissie wees evenwel de beperkte effectiviteit

¹ B.S. 7 augustus 2002.

² *Pb.* L 200 van 8 augustus 2000, 35.

³ Zie bv. De Standaard, 18 juni 2002: in een studie van Graydon gaf 64 procent van alle ondervraagden wanbetaling of het over kop gaan van een klant aan als hoofdoorzaak van het faillissement.

⁴ Zie J. BASTIN, “Retards de paiements: signes prémonitoires d’une défaillance de paiement ou gestion stratégique de trésorerie ? La directive de l’Union européenne du 29 juin 2000”, in *Liber amicorum Yvette Merchiers*, Brugge, Die Keure, 2001, 343.

⁵ Verslag Lano, *Parl. St. Kamer*, 2001-02, nr. 1827/005, 4 (hierna: ‘Verslag Lano’). Zie ook verder de tabel uit een studie van de Europese Commissie.

⁶ Aanbeveling van 12 mei 1995 over de betalingstermijnen bij handelstransacties, *Pb.* L 127, 10 juni 1995, 19.

⁷ Voor een historisch overzicht van de verschillende initiatieven, zie: J. BASTIN, “Retards de paiements: signes prémonitoires d’une défaillance de paiement ou gestion stratégique de trésorerie ? La directive de l’Union européenne du 29 juin 2000”, in *Liber amicorum Yvette Merchiers*, Brugge, Die Keure, 2001, 346-350.

ervan uit.⁸ Onderstaande tabel uit een studie van de Europese Commissie geeft een overzicht van de betalingstermijnen in Europa in het jaar 1996:

Land	Contractuele termijn (aantal dagen)	Achterstand (aantal dagen)	Gemiddelde effectieve betalingstermijn (aantal dagen)
Noorwegen	21	6	27
Finland	19	10	29
Zweden	25	7	32
Denemarken	27	7	34
Oostenrijk	29	8	37
Nederland	27	19	46
Verenigd Koninkrijk	31	18	49
Ierland	35	16	51
Frankrijk	48	10	58
België	41	20	61
Spanje	68	6	74
Italië	65	22	87
Portugal	50	41	91
Griekenland	75	19	94
Europa	39	15	54

3. De vaststelling dat een Aanbeveling de lidstaten niet tot daadwerkelijke maatregelen zou bewegen, bracht de Europese Commissie ertoe een ontwerp van richtlijn uit te werken. Op 29 juni 2000 werd Richtlijn 2000/35/EG van het Europees Parlement en de Raad betreffende bestrijding van betalingsachterstand bij handelstransacties⁹ goedgekeurd. De onderliggende motieven voor de richtlijn waren dezelfde als voor de Aanbeveling: enerzijds was er de vaststelling dat buitensporig lange betalingstermijnen het faillissementsrisico voor KMO's vergroot, door de druk die ervan uitgaat op de administratieve en financiële lasten van de ondernemingen. Voorts is de Europese wetgever van oordeel dat de verschillen inzake (contractuele) betalingstermijnen en praktijken terzake tussen de lidstaten een rem kunnen vormen op de ontwikkeling van de grensoverschrijdende handel en bijgevolg de goede werking van de interne markt verstoren.

4. De Richtlijn is tekenend voor de toenemende greep van het Europees recht op de privaatrechtelijke aspecten van de economische verhoudingen. Niettemin moet de specificiteit van de Richtlijn Betalingsachterstand in deze context van meetaf aan worden beklemtoond: de meeste Europese rechtsinstrumenten tot op heden kwamen in de privaatrechtelijke verhoudingen tussen om de schuldenaar-afnemer als economisch zwakkere persoon te beschermen. De Richtlijn Betalingsachterstand daarentegen gaat uit van de tegenovergestelde hypothese, met name dat de

⁸ Zie Mededeling van de Commissie: Verslag over betalingsachterstand bij handelstransacties, *Pb. C* 216, 17 juli 1997, 10.

⁹ Zie voetnoot 2.

schuldeiser-leverancier als zwakkere partij moet worden beschermd tegen de economisch sterker geachte schuldenaar. De richtlijn heeft met andere woorden een uitsluitend schuldeisersbeschermende werking, en laat zich niet in met een mogelijke ontwrichting van het contractuele evenwicht op het gebied van betalingstermijnen en sancties voor betalingsachterstand ten nadele van de schuldenaar, Deze vaststelling is belangrijk, aangezien de nodige aandacht zal moeten gaan naar de onderlinge consistentie in intern recht tussen de regelen ter omzetting van de Richtlijn Betalingsachterstand en de (gemeenrechtelijke) regelen die misbruik door de schuldeiser moeten tegengaan.

De Richtlijn Betalingsachterstand is, zoals hoger aangegeven, in België omgezet door de Wet van 2 augustus 2002.¹⁰ De wetgever heeft niet geopteerd voor incorporatie van de omzettingsbepalingen in het Burgerlijk Wetboek. Dit komt de consistentie van deze regeling met het gemeen recht, inzonderheid de regelen betreffende de nalatighedsinteressen (art. 1153 B.W.) en inzake schadebedingen (art. 1226-1231 B.W.) niet ten goede. Ook terminologisch is de Wet van 2 augustus 2002 weinig consistent met het bestaande begrippenapparaat, inzonderheid in het handelsrecht. Zo bijvoorbeeld dekt de notie “handelstransacties” in de Wet van 2 augustus 2002 een veel ruimere inhoud dan de notie “daden van koophandel” in de artikelen 2-3 W. Kh. Dit kan de Belgische wetgever echter niet ten kwade worden geduid, nu de Richtlijn Betalingsachterstand een gedetailleerde begripsomschrijving bevat waarvan de Belgische wetgever niet kan afwijken.

5. Het niet incorporeren van de omzetting van de Richtlijn in het Burgerlijk Wetboek werd tijdens de parlementaire voorbereiding gemotiveerd op grond van de omstandigheid dat de regeling zich niet richt tot consumenten, maar tot handelaars, vrije beroepsbeoefenaars en overheidsdiensten.¹¹ Dat het Burgerlijk Wetboek het gemeen recht inzake de contracten bevat, moet evenwel steeds meer met een korrel zout genomen worden¹². De bijzondere regels uit het consumentenrecht inzake koop op afstand en onrechtmatige bedingen en de bepalingen van de nieuwe wet inzake betalingsvoorwaarden tonen alvast aan dat fundamentele elementen inzake bijvoorbeeld de inhoud en totstandkoming van de contracten buiten het Burgerlijk Wetboek om gereguleerd worden. Deze werkwijze komt de overzichtelijkheid en toegankelijkheid van het recht niet ten goede. De hieruit voortvloeiende inconsistenties verhogen bovendien het risico op schending van de grondwettelijke beginselen van gelijkheid en non-discriminatie¹³.

¹⁰ De regering diende aanvankelijk twee wetsontwerpen bij de Kamer in ter omzetting van de richtlijn (*Parl. St. Kamer*, 2001-02, nr. 1827/001). Het eerste ontwerp voorzag in de regeling betreffende de wettelijke betalingstermijn en de gevolgen van laattijdige betaling. Het tweede ontwerp voorzag in een vordering tot staking van het gebruik van contractuele bedingen die een kennelijke onbillijkheid jegens de schuldeiser behelzen. Hierbij werd ervan uitgegaan dat het tweede wetsontwerp de organisatie van de hoven en rechtbanken betrof, en bijgevolg het regime van het verplichte bicameralisme moet volgen, terwijl het eerste wetsontwerp het regime van het optionele bicameralisme zou volgen. Bij amendement dd. 30 mei werden beide wetsontwerpen evenwel samengevoegd in één wetsontwerp nadat bleek dat het tweede wetsontwerp in werkelijkheid de bevoegdheid, en niet de organisatie van de hoven en rechtbanken betrof. Daardoor konden beide ontwerpen samen volgens het “optioneel bicameraal stelsel” behandeld worden.

¹¹ Verslag Lano, 22.

¹² Zie bijvoorbeeld: L. CORNELIS, “Lief zijn voor het verbintenissenrecht”, *T.B.H.* 2000, 5-22.

¹³ Zie *infra*, nr. 13.

6. Deze bijdrage onderzoekt het toepassingsgebied van de Wet van 2 augustus 2002 en analyseert de instrumenten die de Wet oplegt ter bescherming van schuldeisers tegen betalingsachterstand door hun debiteuren. Waar relevant wordt de Wet vergeleken met de Richtlijn Betalingsachterstand. Tot slot belichten we enkele twistpunten rond de toepassing van de Wet Betalingsachterstand en de inpassing ervan in de gemeenrechtelijke bepalingen betreffende contractuele sancties voor betalingsachterstand, inzonderheid de nalatigheidsinterest en de schadebedingen.

1. Toepassingsgebied van de Wet Betalingsachterstand

A. Toepassingsgebied *ratione personae*: ondernemingen en overheidsinstanties

7. De Wet Betalingsachterstand (en de Richtlijn) geldt voor alle betalingen betreffende de vergoeding van “handelstransacties”, aangegaan (1) tussen ondernemingen of (2) tussen ondernemingen en overheidsinstanties.

1. Transacties tussen ondernemingen

8. De notie “onderneming” krijgt in de Wet Betalingsachterstand (en de richtlijn) een ruime invulling. Het betreft meer bepaald elke organisatie die handelt in het kader van haar zelfstandige economische of beroepsmatige activiteit, ook wanneer deze door slechts één persoon wordt uitgeoefend. De notie “organisatie” wordt niet nader omschreven. Aan te nemen is dat deze niet beperkt is tot juridische entiteiten (natuurlijke persoon of rechtspersoon), maar in functioneel opzicht is op te vatten: het betreft in het algemeen elke persoon of groepering van personen van feitelijke of juridische aard die erop gericht is om een economische activiteit uit te oefenen. Bijgevolg kan ook een feitelijke vereniging, of een entiteit zonder rechtspersoonlijkheid (bijv. burgerlijke vennootschap) binnen deze omschrijving vallen. De notie “onderneming” is bijgevolg niet gelijk te stellen met de notie zoals ze in andere rechtstakken of wetten is gekend.¹⁴

9. Om als “onderneming” te kwalificeren is vereist dat de organisatie handelt binnen het kader van een zelfstandige beroepsmatige of economische activiteit. Het adjectief “zelfstandig” geeft aan dat de activiteit niet in een band van ondergeschiktheid wordt gevoerd. Werknemers zijn bijgevolg niet als “onderneming” te beschouwen: schuldvorderingen uit hoofde van loon jegens de werkgever-onderneming of uit hoofde van uitkeringen jegens de overheid genieten niet het regime van de Wet Betalingsachterstand. De “beroepsmatige” activiteit is op te vatten als elke werkzaamheid in het kader van een vrij beroep.¹⁵ Architecten, advocaten, medische

¹⁴ Zie bijvoorbeeld de notie “onderneming” die in de Wet van 17 juli 1997 betreffende het gerechtelijk akkoord wordt gehanteerd. Deze term is enerzijds veel restrictiever, doordat de Wet Gerechtelijk Akkoord enkel toepasselijk is op handelaren. Anderzijds kan de notie “onderneming” ook verwijzen naar een functioneel onderdeel van een natuurlijke of rechtspersoon-handelaar: het doelt dan op het geheel van materiële en menselijke middelen die worden samengebracht met het oog op de economische productie van goederen of diensten (zie C. VAN BUGGENHOUT, J.-PH. LEBEAU, “De extensieve toepassing van de wet betreffende het gerechtelijk akkoord”, in M. TISON, C. VAN ACKER, J. CERFONTAINE (eds.), *Financiële regulering: op zoek naar nieuwe evenwichten*, vol. 1, Antwerpen, Intersentia, 2003, 500.

¹⁵ Zie Memorie van Toelichting, *Parl. St. Kamer*, 2001-02, nr. 1827/001, 7 (Hierna: ‘Memorie van

beroepsbeoefenaars, ... zijn bijgevolg als “onderneming” te beschouwen. Hetzelfde geldt voor de stagiair van een vrije beroepsbeoefenaar, die immers ook een zelfstandige beroepsactiviteit uitoefent. Zo kan de advocaat-stagiair jegens zijn stagemester de Wet Betalingsachterstand inroepen voor de betaling van de overeengekomen stagevergoeding.

De notie “economische” activiteit is niet nader in de Richtlijn of in de Wet omschreven. Evenwel is aan te nemen dat ze in zijn generieke betekenis moet worden begrepen, hetgeen overigens in de lijn ligt van het ondernemingsbegrip dat het EG-Verdrag hanteert.¹⁶ Als economische activiteit is elke (georganiseerde) werkzaamheid te beschouwen waarbij door het inzetten van productiefactoren (arbeid of kapitaal) goederen of diensten tot stand worden gebracht. Zowel werkzaamheden uit de primaire sector (landbouw, extractiebedrijven, ambachtsheden)¹⁷, de secundaire sector (goederenproductie) als de tertiaire sector (diensten) zijn bijgevolg als economische activiteit aan te merken. Evenmin is bepalend of de activiteit met een lucratief oogmerk wordt gevoerd. De notie “onderneming” is bijgevolg vreemd aan het winstoogmerk dat aan een handelsactiviteit ten grondslag ligt of aan het (burgerlijk of commercieel) winstoogmerk van een vennootschap. De Wet Betalingsachterstand zal ook elke georganiseerde entiteit uit de welzijns- of culturele sector omvatten, en meer in het algemeen de volledige *non profit*-sector (bijv. ziekenhuis¹⁸ of cultureel centrum georganiseerd als VZW).

10. Uit het voorgaande blijkt genoegzaam dat de notie “handelstransactie”, door de verwijzing naar “ondernemingen”, geen uitstaans heeft met de klassieke invulling van het begrip “handelaar” in art. 2-3 W. Kh. Deze terminologische keuze, die rechtstreeks uit de Richtlijn voortvloeit, valt te betreuren. Het ware wenselijk geweest begrippen te hanteren die verwarring met internrechtelijke juridische concepten tot een minimum herleiden, zoals de notie “economische transactie” in plaats van “handelstransactie”. De opstellers van de richtlijn waren zich terdege van het risico op “roofbouw” op de internrechtelijke begrippen bewust. Zo geeft de preambule bij de Richtlijn aan dat de omstandigheid dat vrije beroepsbeoefenaars onder de richtlijn vallen, niet tot gevolg heeft dat de lidstaten hen ook als handelaar of onderneming moeten beschouwen voor doelstellingen buiten de Richtlijn.¹⁹

11. Enkel transacties *tussen* ondernemingen vallen onder de Wet Betalingsachterstand. Transacties tussen een onderneming en een particulier die geen economische activiteit voert, d.i. die louter te privaten titel handelt²⁰, worden niet door de wet gedekt. De handelaar die goederen of diensten aan een particulier verkoopt, zal

Toelichting’)

¹⁶ Met name beschouwt het Hof van Justitie als onderneming, onder meer voor de toepassing van art. 81 EG, elke eenheid die een economische activiteit voert, ongeacht de rechtsvorm of de financieringswijze ervan: zie K. LENAERTS, P. VAN NUFFEL, *Europees recht in hoofdlijnen*, 3^e editie, Antwerpen, Maklu, 2003, p. 255, nr. 243, met verdere verwijzingen..

¹⁷ Zie ook Memorie van Toelichting, 7.

¹⁸ Vgl. de discussie rond praktische toepassingsproblemen van de Wet op ziekenhuizen: *Hand.*, Senaat, 2001-2002, nr. 2-220, 17 juli 2002, 28 e.v.

¹⁹ Preambule Richtlijn, overweging 14.

²⁰ In de economische wetgeving komt deze omschrijving doorgaans overeen met deze van een “consument”. Zie ook Memorie van Toelichting, 7: “De wet is daarentegen niet van toepassing op betalingen tot vergoeding van transacties met consumenten.”

zich niet op de Wet kunnen beroepen: de rechtsgevolgen van een eventuele betalingsachterstand worden door het gemeen recht beheerst. Deze beperking valt moeilijk te verklaren vanuit de optiek van schuldeisersbescherming die aan de wet ten grondslag ligt: het valt immers niet uit te sluiten dat ook een particulier-afnemer een economische machtspositie bezit die hem toelaat het contractuele evenwicht inzake betalingstermijnen ten nadele van de schuldeiser te verstoren (bijv. verkoop of verhuur van een weinig gegeerd onroerend goed door een onderneming aan een particulier). De omstandigheid dat de Richtlijn Betalingsachterstand niet in deze hypothese van toepassing was, belet niet dat de Belgische wetgever de bescherming van de wet tot handelstransacties met particulieren had kunnen uitbreiden. Artikel 6, lid 2 van de richtlijn laat de lidstaten immers toe om bepalingen in nationaal recht die voor de schuldeisers gunstiger uitvallen dan de Richtlijn, te handhaven of in te voeren. De Richtlijn voert met andere woorden enkel een minimum-harmonisatie in op het gebied van schuldeisersbescherming.

Omgekeerd is de Wet evenmin van toepassing op de transacties tussen een particulier-schuldeiser en een onderneming-schuldenaar. De reden hiervoor is begrijpelijk: de Wet (en de Richtlijn) beoogt de bescherming van de onderneming (inzonderheid de KMO) als schuldeiser.

2. Transacties tussen ondernemingen en overheidsinstanties

12. De onderneming-schuldeiser weet zich tevens beschermd door de Wet Betalingsachterstand voor handelstransacties gesloten met overheidsdiensten. Voor de invulling van de notie “overheidsinstantie” zoekt de Wet (en de Richtlijn) aansluiting bij de openbare aanbestedingswetgeving. Het betreft meer bepaald elke aanbestedende overheid in de zin van de richtlijnen inzake overheidsopdrachten.²¹ Een overheidsinstantie die schuldeiser is van een onderneming geniet begrijpelijkerwijze geen bescherming: de Wet heeft niet de roeping om de Staat en andere overheidsinstanties te beschermen tegen wanbetaling door haar tegenpartijen. Hetzelfde geldt voor transacties tussen overheidsinstanties onderling.²²

3. Evaluatie: schending van het gelijkheidsbeginsel ?

13. De niet-toepasselijkheid van de Wet Betalingsachterstand op transacties met consumenten houdt een risico op schending van het gelijkheidsbeginsel in: waarom zouden ondernemingen t.o.v. van hun klanten-ondernemingen wel deze regeling (hogere interest die automatisch en zonder ingebrekestelling begint te lopen na het verstrijken van de betalingstermijn van 30 dagen, correctiemogelijkheid door de rechter bij kennelijk onbillijke voorwaarden, vordering tot staking) genieten en t.o.v. van hun klanten-consumenten niet? Of nog, waarom worden ondernemingen die (bijna) uitsluitend consumenten als cliënteel hebben anders behandeld dan ondernemingen die (bijna) uitsluitend ondernemingen of overheidsdiensten tot hun cliënteel kunnen rekenen²³? Indien de Wet ertoe strekt de betalingsachterstand te verminderen en de liquiditeits- en solvabiliteitstoestand van de (kleine en

²¹ Meer bepaald richtlijn 92/50/EEG, en richtlijnen 93/36 tot 38/EEG.

²² Zie Memorie van Toelichting, 8.

²³ Vergelijk bijvoorbeeld advocaten die voornamelijk particulieren tot hun cliënteel kunnen rekenen enerzijds en ondernemingsadvocaten anderzijds.

middelgrote) ondernemingen te verbeteren, kan deze ongelijkheid enkel verantwoord worden indien uit de feiten blijkt dat transacties met consumenten duidelijk minder aanleiding geven tot betalingsachterstand, of dat de ondernemingen-schuldeisers deze achterstand langs contractuele weg afdoende kunnen sanctioneren. Het lijkt immers niet te verantwoorden dat consumenten wel op hun wanbetaling zouden kunnen speculeren ten koste van ondernemingen.²⁴ Deze kritiek werd eveneens in de Kameren Senaatscommissies geuit: “Het is immers niet uitgesloten dat anders grondwettelijke bezwaren worden ingebracht tegen het verschil in behandeling van vorderingen van bijvoorbeeld KMO’s op particulieren (die ook niet steeds en hoofdzakelijk op handelsbetrekkingen slaan) en vorderingen tussen handelaars onderling, vooral omdat het wetsontwerp is ingegeven door het tegengaan van het marktverstoring effect van te late betalingen. Dezelfde grondslagen kunnen worden ingeroepen bij het innen van vorderingen tegenover particulieren”²⁵. In de Senaat werd daarnaast gesteld dat de verplichting tot omzetting van de richtlijn niet toelaat discriminaties in te voeren.

De Richtlijn laat zelf toe dat de lidstaten wetgeving invoeren of handhaven die gunstiger is voor de schuldeisers (art. 6.2) zodat een meer verregaande en algemene regel niet strijdig zou zijn met de richtlijn.²⁶ Kort na de publicatie van de Wet heeft de Orde van Vlaamse Balies overigens een annulatieberoep bij het Arbitragehof aanhangig gemaakt, wegens beweerde schending van het gelijkheidsbeginsel door de uitsluiting van vorderingen op particulieren uit het toepassingsgebied van de Wet.²⁷

B. Toepassingsgebied *ratione operationis*: “handelstransacties”

14. “Handelstransacties” zijn omschreven als transacties die leiden tot (1) het leveren van goederen of (2) het verstrekken van diensten (3) tegen vergoeding”. Uit de nadere omschrijving van de deelbegrippen in deze definitie blijkt de ruime draagwijdte ervan.

1. Leveren van goederen

15. De economische of beroepsmatige activiteit van een “onderneming” veronderstelt hetzij de levering van goederen, hetzij de verrichting van diensten. De “levering van goederen” is niet nader in de wet omschreven, maar uit de parlementaire voorbereiding bij de wet blijkt dat “levering” niet louter op “verkoop” van goederen,

²⁴ Zie voor een kritiek in deze zin op het wetsontwerp: M. STORME, “Schuldeisers moeten gelijk worden behandeld”, *De Juristenkrant* 2002, nr. 52, 1.

²⁵ Verslag Lano, 16.

²⁶ Vgl. ook met betrekking tot Richtlijn 94/19/EG inzake depositogarantiestelsels, dat in een aantal facultatieve uitsluitingen voorzag: Arbitragehof 20 september 2001, nr. 110/2001, *Bank Fin.R.* 2001/IV, 249, noot M. TISON. Het Arbitragehof overwoog dat de wijze waarop de Belgische wetgever al dan niet gebruik maakte van de facultatieve uitsluitingen bepaald in de richtlijn, niet noodzakelijk verantwoord is in het licht van het gelijkheidsbeginsel.

²⁷ Op het eerste gezicht lijkt dit in strategisch opzicht een vreemde demarche. Immers, mocht het Arbitragehof de Wet Betalingsachterstand vernietigen, dan zouden de belanghebbende ondernemingen minder aanspraken kunnen laten gelden op hun schuldenaars-ondernemingen (geen “super-interest”, geen vergoeding van invorderingskosten, ...). Klaarblijkelijk speculeren de verzoekers erop dat, indien de wet wordt vernietigd, de ondernemingen in afwachting van een nieuw wetgevend optreden de aansprakelijkheid van de Belgische Staat wegens niet-omzetting van de Europese richtlijn zullen kunnen inroepen.

maar ook op andere transacties die met het genot of het gebruik van goederen gepaard gaan, omvatten (huur²⁸, recht van erfpacht of opstal²⁹, ontleening, ...). Doordat de Wet (en de Richtlijn) geen verder onderscheid doorvoert naargelang de soort goederen, is aan te nemen dat de activiteit zowel roerende als onroerende³⁰, en zowel lichamelijke als onlichamelijke goederen tot voorwerp kan hebben. Zo is de wet toepasselijk op de verhuur van kantoorruimte, of op een licentieovereenkomst betreffende een octrooi.

2. Verrichten van diensten

16. De Wet en de Richtlijn volstaan ermee elke activiteit die erin bestaat diensten te verrichten, te omvatten, zonder dit begrip nader te omschrijven. Gezien de Europeesrechtelijke oorsprong van de wettelijke definitie, moet hierbij niet aangeknoopt worden bij de normale betekenis die de “huur van diensten” in intern recht krijgt, en waarbij de nadruk ligt op de verbintenis van de dienstverrichter om iets te doen (bijv. bewaargeving, lastgeving, huur van werk).³¹ Aansluiting wordt beter gezocht bij het ruimere, economisch geïnspireerde dienstenbegrip in Europees recht, waarmee elke activiteit uit de tertiaire sector wordt geïllustreerd.³² In deze benadering omvat het verrichten van diensten eveneens elke overeenkomst die een verbintenis vanwege de dienstverlener inhoudt om iets te betalen, inzonderheid op grond van een kredietverlening³³ of zekerheidstelling (bijv. borgtocht)³⁴.

In het licht van de Europeesrechtelijke oorsprong van de notie “dienst” in de Richtlijn en de Wet Betalingsachterstand, moet de toepasselijkheid van de Richtlijn en de Wet

²⁸ Doch klaarblijkelijk niet ten titel van ‘levering van goederen’, maar van verrichten van een dienst tegen vergoeding: Memorie van Toelichting, 8.

²⁹ Verslag Lano, 6.

³⁰ Zie Memorie van Toelichting, 8.

³¹ Zie over de (weinig eenduidige) invulling van de notie ‘dienst’ in het privaatrecht, o.m.: F. GLANSDORFF, “Les contrats de service: notion et qualifications”, in *Les contrats de service*, Brussel, Jeune Barreau, 1994, 6-7, met verdere verwijzingen; vgl. A. BÉNABENT, *Droit civil. Les contrats spéciaux*, Paris, Montchrestien, 1993, nr. 470, p. 251.

³² Zie met name art. 50 EG-Verdrag, dat de notie “dienst” omschrijft als elke ‘dienstverrichting’ (in de economische zin van het woord) die niet onder een van de andere fundamentele vrijheden van het EG-Verdrag valt.

³³ Zie ook V. SAGAERT en I. SAMOY, “De wet van 2 augustus 2002 betreffende de bestrijding van de betalingsachterstand bij handelstransacties. Een verwittigd wanbetaler is er twee waard...”, *R.W.* 2002-2003, 324, die evenwel oordelen dat het “duidelijk (is) dat de Europese noch de Belgische wetgever deze categorie van overeenkomsten heeft beoogd met de term ‘handelstransacties’”. Volgens deze auteurs kan de toepassing van de Wet Betalingsachterstand op leningen op interest weliswaar niet worden uitgesloten, maar gaat ze in tegen de economische doelstelling van de wet, nu de banken de economische voordelen van de wet zouden voelen, terwijl de KMO’s als ontleners het voordeel dat ze als schuldeiser tegenover hun afnemers hebben, zouden verliezen. Deze zienswijze steunt op een te sterke veralgemening, aangezien ze steunt op het postulaat dat de uitlener (*in casu* een bank) steeds de economisch sterkere partij is. Dit zal niet steeds het geval zijn: vooreerst valt de kredietactiviteit tussen ondernemingen niet onder een of ander juridisch beschermd monopolie van de kredietinstellingen. Voorts zijn situaties denkbaar waarin de uitlener de economisch zwakkere partij is in een leningverhouding (bijv. de uitlener is een toeleverancier van de ontleners, of de ontleners is een grote onderneming). Tot slot is aan te stippen dat ook in andere handelstransacties de schuldeiser vaak de economisch sterkere partij is, en dit in de benadering van de Europese en Belgische wetgever geen beletsel vormt om de regelen inzake betalingsachterstand toe te passen. Wel voorziet het gemeen recht dan gebeurlijk in correctiemechanismen ten voordele van de (zwakkere) schuldenaar (*infra*, nr. 26.).

³⁴ Voor meer details, zie eveneens M. TISON, *De interne markt voor bank- en beleggingsdiensten*, Antwerpen, Intersentia, 1999, p. 6, nr. 6.

Betalingsachterstand op *financiële diensten* verder genuanceerd worden. Het is juist dat financiële diensten op grond van vaststaande rechtspraak van het Hof van Justitie en talloze richtlijnen als een “dienst” worden gekwalificeerd. Het EG-Verdrag maakt evenwel op het gebied van de toepasselijke Verdragsbepalingen, in het bijzonder wat betreft financiële diensten, een onderscheid tussen de regelen inzake kapitaalverkeer en inzake het (subsidiäre) dienstenverkeer. Wanneer financiële diensten gepaard gaan met kapitaaltransferten, is de “vergoeding” die bedongen wordt voor het ter beschikking stellen van deze vermogenswaarden niet te kwalificeren als een “betaling” voor de verleende dienst, maar veeleer als een “betaling” van de kapitaaltransfert.³⁵ Zo moet bijvoorbeeld inzake kredietverlening een onderscheid worden gemaakt tussen de vergoedende interest enerzijds en de betaling van kosten verbonden aan de kredietverlening (bijv. dossierkosten, vergoeding van tussenpersoon, ...). De verplichting tot betaling van interest op een lening of krediet vormt de tegenprestatie van de terbeschikkingstelling van het kapitaal door de uitlener of kredietverstrekker, en vormt in Europeesrechtelijk opzicht geen betaling van de dienst, maar wel een betaling tot vergoeding van de kapitaaltransfert. Dit zou impliceren dat de betaling van interesten, en *a fortiori* de terugbetaling van het ontleende of ter beschikking gestelde kapitaal, geen vergoeding vormt van een handelstransactie in de zin van de Richtlijn en de Wet Betalingsachterstand.³⁶ Daarentegen is de Wet Betalingsachterstand wel toepasselijk op de betalingsverplichtingen van de ontlener of kredietnemer die met de dienst alsdusdanig verband houden, zoals de tarifiering van beheerskosten, dossierkosten of commissielonen in het kader van de kredietverlening.

De implicaties van het voorgaande zijn belangrijk. De niet-toepasselijkheid van de Richtlijn en de Wet Betalingsachterstand op interestbetalingen en aflossing of terugbetaling van het kapitaal impliceert dat het gemeen recht inzake de gevolgen van betalingsachterstand met betrekking tot deze verplichtingen onaangeroerd blijft. Zo blijft inzake de lening op interest de regel van art. 1907, lid 3 B.W., dat de verhoging van de rente wegens laattijdige betaling van de interest beperkt tot 0,5% op jaarbasis, van toepassing. De toepassing van de Wet Betalingsachterstand op laattijdige betaling van interesten zou daarentegen tot gevolg hebben gehad dat de schuldeiser voortaan een sterkere verhoging van de interest ten titel van schadebeding kon bedingen ter kwantificering van de “relevante invorderingskosten”.³⁷ Voorts zou de toepassing van de Wet Betalingsachterstand tot gevolg hebben gehad dat op de vervallen en opeisbare interestbetalingen onmiddellijk nalatighedsinterest zou

³⁵ M. KRUIHOF, “Vrije vestigingen vrije dienstverlening in de financiële sector”, in J. BOURGEOIS e.a., *Het Europees Gemeenschapsrecht*, Gent, Mys & Breesch, 1993, nr. 180, p. 111; M. TISON, *De interne markt voor bank- en beleggingsdiensten*, Antwerpen, Intersentia, 1999, nr. 16, p. 11; Schriftelijke vraag nr. E-403/94 van Johanna-Christina Grund aan de Commissie, *Pb. C* 362, 19 december 1994, 30.

³⁶ Anders: V. SAGAERT, I. SAMOY, *l.c.*, *supra* noot 33, p. 324, nr. 9, die weliswaar terecht wijzen op de kwalificatie van leningen en kredietverrichtingen als “dienst”, maar geen verdere verfijning doorvoeren op het vlak van de *vergoeding* voor de dienst.

³⁷ Vgl. evenwel V. SAGAERT, I. SAMOY, *l.c.*, *supra* noot 33, p. 325, nr. 9 die het verhogingsbeding van art. 1907, lid 3 B.W. ten onrechte kwalificeren als een (verhoogde) conventionele nalatighedsinterest. Het verhogingsbeding van art. 1907, lid 3 B.W. vormt daarentegen een eenmalige herberekening van de vervallen interest tegen een hogere rentevoet, en moet bijgevolg als een schadebeding worden gekwalificeerd: vgl. Ch. BIQUET-MATHIEU, *Le sort des intérêts dans le droit du crédit*, Liège, ed. Collection Scientifique de la Faculté de Droit de Liège, 1998, nr. 335, p. 601-603, met verdere verwijzingen.

verschuldigd zijn, hetgeen fundamenteel afwijkt van de beperkingen op het anatocisme in artikel 1154 B.W. De niet-toepasselijkheid van de Wet Betalingsachterstand op laattijdige interestbetalingen laat artikel 1154 B.W. daarentegen intact: enkel de op meer dan een jaar vervallen interesten kunnen op hun beurt interesten dragen.

3. *Activiteit tegen vergoeding*

17. De kwalificatie van een organisatie als “onderneming” veronderstelt naar de letter van de wet niet op zich dat de economische activiteit globaal beschouwd tegen vergoeding gebeurt. De vereiste van een vergoeding hangt samen met de omschrijving van een “handelstransactie”, die leidt tot levering van goederen of diensten tegen vergoeding. Niettemin is aan te nemen dat de vergoeding inherent is aan de uitoefening van een economische activiteit. De realisatie van winst of het oogmerk hiertoe zijn daarentegen, zoals reeds aangegeven, niet vereist: het volstaat dat aan de klanten of gebruikers een vergoeding wordt aangerekend, ook al vormt deze op zich geen volkomen dekking van de kostprijs van de geleverde goederen of diensten. Zo zal de vrijwilligersorganisatie die gratis voedselpakketten uitdeelt geen “onderneming” zijn in de zin van de Wet Betalingsachterstand, ook al levert ze occasioneel diensten tegen betaling.

18. Uit de aard van de wet — de bestrijding van *betalingsachterstand* — volgt dat de tegenprestatie voor de levering van diensten en goederen de betaling van een geldsom tot voorwerp hebben. Transacties waarvoor de tegenprestatie bestaat uit een verbintenis om iets te doen (bijv. ruil, deviezenswap) vallen niet onder de Wet Betalingachterstand. Gemengde prestaties (bijv. ruil met opleg) zullen voor het pecuniaire gedeelte onder de Wet vallen.

C. Toepassingsgebied *ratione materiae*: betalingen tot vergoeding van een handelstransactie

1. *Principe*

19. De Richtlijn en de Wet Betalingsachterstand gelden niet voor alle verbintenissen die uit een handelstransactie voortvloeien, maar enkel voor de verbintenissen die de vorm aannemen van *betalingen tot vergoeding* van een handelstransactie.³⁸ Deze inperking is voornamelijk van belang wanneer de handelstransactie zelf een betalingsverbintenis inhoudt (bijv. verbintenis van de kredietverlener of de borg: *supra*, nr. 16.): niet de verbintenis die de dienstverrichting zelf uitmaakt is aan de wet onderworpen, maar enkel de betalingsverbintenis die als tegenprestatie hiervan de vergoeding van de dienst uitmaakt.

2. *Uitzonderingen*

20. Een aantal betalingen vallen, zoals uit de preambule bij de Richtlijn³⁹ blijkt, niet onder de Richtlijn Betalingsachterstand, hoewel ze in verband kunnen worden

³⁸ Zie considerans 13, preambule Richtlijn; art. 3, lid 1 Wet Betalingsachterstand.

³⁹ Considerans 13 van de preambule.

gebracht met “handelstransacties” in de zin van de Richtlijn. Deze ‘uitsluitingen’ zijn voor een deel verduidelijkingen van de algemene definities, maar ten dele ook daadwerkelijke uitzonderingen op het toepassingsgebied van de Richtlijn. De Belgische wetgever heeft deze uitsluitingen niet uitdrukkelijk in de wet opgenomen, maar heeft er wel aan gerefereerd in de Memorie van Toelichting bij het wetsontwerp.⁴⁰ Deze benadering is te betreuren: het is niet omdat de uitsluitingen slechts in de preambule bij de Richtlijn voorkomen, dat de Belgische wetgever moet volstaan met de opname van deze uitsluitingen in de Memorie van Toelichting. Uit de rechtspraak van het Hof van Justitie blijkt immers dat aan de preambule een belangrijke interpretatieve functie toekomt voor de interpretatie van de bepalingen van een richtlijn.⁴¹ Nu volgens vaste rechtspraak de lidstaten gehouden zijn om een richtlijn in duidelijke en formeel-juridische bepalingen om te zetten, kan niet volstaan worden met de overname van de uitsluitingen in de Memorie van Toelichting, waarvan de interpretatieve waarde in intern recht onduidelijk is. Er zij overigens aan herinnerd dat de lidstaten strengere bepalingen ter bescherming van schuldeisers in intern recht kunnen invoeren of handhaven. De wil om bepaalde betalingen, conform de Richtlijn, in intern recht aan de toepassing van de wet te onttrekken, maakt bijgevolg bij voorkeur het voorwerp uit van een formele wetsbepaling.

21. De voormelde uitsluitingen betreffen (a) betalingen uit hoofde van de wetgeving inzake cheques of wissels, en (b) betalingen bij wijze van schadeloosstelling, met inbegrip van betalingen uit hoofde van verzekeringspolissen.

(a) Wisselbrieven en cheques

22. Betalingen uit hoofde van de wetgeving inzake wissels en cheques vallen luidens de Memorie van Toelichting niet onder de Wet “aangezien de verplichting die hieruit voortvloeit autonoom is t.a.v. de onderliggende rechtsverhouding”.⁴² De abstractie van de cheque- of wisselrechtelijke verbintenis ten opzichte van de onderliggende rechtsverhouding⁴³ naar aanleiding waarvan het waardepapier in het leven werd geroepen, moet evenwel juist gesitueerd worden in deze context: het is juist dat de cambiaire rechtsverhouding aan eigen regelen beantwoordt, die los staan van de onderliggende handelstransactie. Dit betekent dat de betalingstermijn en de gevolgen van een laattijdige betaling beheerst worden door het recht dat het betrokken waardepapier regelt.⁴⁴ De Wet Betalingsachterstand blijft evenwel onverkort van toepassing op de betalingstermijn en de gevolgen van laattijdige betaling in de onderliggende handelstransactie, evenwel zonder dat dit de verbintenissen aangegaan in de cheque of de wisselbrief aantast of beïnvloedt. Zo zal de schuldenaar die ter

⁴⁰ Memorie van Toelichting, 8.

⁴¹ Zie o.m. H.v.J. 11 april 1973, *Michel*, 76/72, *Jur.* 1973, 457; H.v.J. 10 september 1996, *Commissie t. België*, C-11/95, *Jur.* 1996, I-4115, r.o. 20, 22, 37 en 35.

⁴² Memorie van Toelichting, 8; Verslag Lano, 6.

⁴³ Zie met name art. 17 Wisselwet; art. 22 Chequewet.

⁴⁴ Bij de cheque, die wezenlijk betaalbaar is op zicht, leidt niet-betaling door de bank-betrokkene tot de mogelijkheid om regres te nemen op de endossanten en de trekker voor het bedrag van de cheque, vermeerderd met de wettelijke interest wanneer de cheque in België is uitgegeven en betaalbaar gesteld; zoniet draagt de cheque, te rekenen vanaf de aanbieding, een rente van 6% (art. 45 Chequewet). Voor de niet-betaalde wisselbrief geldt inzake rente hetzelfde principe (art. 48 Wb.), met dien verstande dat de wisselbrief zelf een rentebeding kan bevatten. Het betreft hier evenwel een vergoedende, geen moratoire rente.

betaling van een handelstransactie een wisselbrief heeft geaccepteerd, bij laattijdige betaling van de wisselbrief enkel de normale wettelijke interest verschuldigd zijn bovenop het bedrag van de wisselbrief. Evenwel is de schuldeiser die laattijdige betaling van de wisselbrief ontvangt gerechtigd om, op grond van de onderliggende rechtsverhouding, de ‘super-interest’ van de Wet Betalingsachterstand (*infra*, nr. 44.) te eisen in de hypothese dat tussen wisselschuldeiser en –schuldenaar een onderliggende “handelstransactie” bestaat.

(b) Betalingen bij wijze van schadeloosstelling

23. Betalingen bij wijze van schadeloosstelling vallen niet onder de Wet Betalingsachterstand. Het betreft hier geen echte uitzondering op het toepassingsgebied van de Wet, maar veeleer een verduidelijking ervan. Immers, enkel betalingsverbintenissen die de eigenlijke tegenprestatie vormen van de levering van goederen of diensten, worden door de Wet geïsoleerd. Bijgevolg vindt de Wet Betalingsachterstand, luidens de Memorie van Toelichting, geen toepassing op andere geldelijke verplichtingen die hun oorsprong zouden kunnen vinden in handelstransacties, o.m. schadevergoeding wegens verborgen gebreken of wegens laattijdige levering.⁴⁵ De mogelijke toekenning van (gerechtelijke) interesten op deze betalingsverplichtingen worden bijgevolg door het gemeen recht beheerst.⁴⁶ Aan te nemen is dat dezelfde principes zullen gelden voor o.m. de uitvoering bij equivalent van een verbintenis of elke vorm van schadevergoeding op grond van extra-contractuele aansprakelijkheid (bijv. *culpa in contrahendo* naar aanleiding van een handelstransactie).

24. De uitsluiting inzake betalingen bij wege van schadeloosstelling omvat, luidens de preambule bij de Richtlijn en de Memorie van Toelichting bij de Wet eveneens schadeloosstellingen betaald door verzekeringsondernemingen. De draagwijdte van deze uitsluiting moet worden bepaald tegen de achtergrond van de *ratio legis* van de regeling: in essentie beoogt de wet enkel de betalingsverbintenissen die ter vergoeding van een door een onderneming (of overheidsinstantie) verleende dienst zijn bedongen, te vrijwaren tegen laattijdige voldoening. Wanneer een onderneming een verzekeringsovereenkomst afsluit, bestaat de dienst in de overname en dekking van een risico door de verzekeraar, in ruil waarvoor de verzekeringnemer premies betaalt. De verbintenissen tot betaling van de premies waarvan de verzekeraar schuldeiser is, vallen wel degelijk binnen het toepassingsgebied van de Wet Betalingsachterstand.⁴⁷ Dit geldt evenwel niet voor de vergoeding die de verzekeraar bij realisatie van het risico uitbetaalt aan de verzekerde, nu deze vergoeding niet de tegenprestatie vormt van een door de verzekerde verleende dienst, maar een rechtstreeks uitvloeisel is van de door haar verleende dienst. De vertraging in de uitvoering van deze betalingsverbintenis wordt bijgevolg beheerst door het gemeen

⁴⁵ Memorie van Toelichting, 8.

⁴⁶ Verslag Lano, 6.

⁴⁷ De toepasselijkheid van de Wet Betalingsachterstand doet overigens geen afbreuk aan de specifieke rechtsgevolgen die de Wet Landverzekeringsovereenkomst verbindt aan de laattijdige betaling van de verzekeringspremie ten aanzien van het verzekerd risico (zie art. 14-18 Wet 25 juni 1992: mogelijkheid tot opschorting van de waarborgen of opzegging van de overeenkomst), en van de voorwaarden waaronder deze gevolgen in werking kunnen treden (o.m. ingebrekestelling van de schuldenaar). Beide wetten zijn immers als complementair te beschouwen, nu ze de rechtsgevolgen van de wanbetaling betreffende de premies in verschillende gebieden bestrijken.

recht. De aflijning tussen beide situaties is echter niet volkomen duidelijk in de gevallen waarin de verzekeringsdekking tevens bestaat in de vergoeding van een “handelstransactie”. Men denkt bijvoorbeeld aan de dekking van de erelonen van een advocaat door de verzekeraar in het kader van een rechtsbijstandsverzekering. De “schadeloosstelling” bestaat in de betaling door de verzekeraar, in eigen naam maar voor eigen rekening van de verzekerde, van de erelonen van de advocaat die door de verzekerde werd gekozen. Wanneer de verzekerde een “onderneming” is in de zin van de Wet Betalingsachterstand, vormt de verplichting tot betaling van de erelonen de vergoeding van een “handelstransactie”. De laattijdige betaling van de erelonen door de verzekeraar worden bijgevolg beheerst door de Wet Betalingsachterstand.

D. Reikwijdte van de Wet Betalingachterstand

1. De Wet Betalingsachterstand en het gemeen recht: *lex specialis*

25. De Wet Betalingsachterstand is te beschouwen als een *specifieke regeling* betreffende de bescherming van de schuldeiser tegen de gevolgen van betalingsachterstand door een schuldenaar bij handelstransacties. Slechts binnen dit geldingsbereik wijkt de Wet Betalingachterstand gebeurlijk af van het gemeen recht inzake betalingsachterstand.⁴⁸ Dit is met name het geval voor het beginsel dat van rechtswege nalatigheidsinterest verschuldigd is bij laattijdige betaling⁴⁹, de hoogte van de verwijlinterest en het recht op vergoeding van invorderingskosten. Bijkomend biedt de Wet Betalingsachterstand de mogelijkheid om contractuele bedingen in voormelde gebieden die minder gunstig zijn voor de schuldeiser in diens voordeel te herzien.

26. Voor het overige is de Wet Betalingsachterstand veeleer als *complementair* te beschouwen met het gemeen recht.⁵⁰ Zo laat de Wet Betalingsachterstand de gemeenrechtelijke bepalingen inzake matiging van nalatigheidsinteressen of van schadebedingen die de schuldenaar benadelen, ongemoeid. De coëxistentie van schuldeisersbeschermende en schuldenaarsbeschermende correctieven is nochtans niet vlekkeloos: zo rijst de vraag welke ondergrens de rechter in acht moet nemen bij het matigen van een als overmatig beschouwde conventionele nalatigheidsinterest (*infra*, nr. 49.). De Wet Betalingsachterstand raakt evenmin aan de gevolgen die het gemeen recht of specifieke wetgeving kunnen verbinden aan betalingsachterstand op het gebied van de (contractuele) verplichtingen van de schuldeiser. Zo is het de schuldeiser gebeurlijk toegestaan om de *exceptio non adimpleti contractus* in te roepen, de ontbinding van de overeenkomst te vorderen (art. 1184 B.W.) of een

⁴⁸ Vgl. de verklaringen van de vertegenwoordiger van de Minister tijdens de commissiebesprekingen in de Kamer: “de uitvaardiging van een bijzondere wetgeving doet geen afbreuk aan de (gemeenrechtelijke) bepalingen van het Burgerlijk Wetboek die nog steeds van toepassing zullen blijven op de transacties bedoeld in het wetsontwerp, op voorwaarde dat de nieuwe bijzondere wet daar niet van afwijkt”. Verslag Lano, , 22.

⁴⁹ Hierin wijkt de Wet Betalingsachterstand af van de regel in art. 1214 B.W.: (*infra*, nr. 42. , en tevens in beperkte mate van de Wet van 1 mei 1913 op het krediet der kleinhandelaars en ambachtslieden (zie V. SAGAERT, I. SAMOY, *l.c.*, *supra* noot 33, 323-324, nr. 7).

⁵⁰ Vgl. Memorie van Toelichting, 8: “Voor zover de inhoud en de geest van de bepalingen [van de Wet] niet onverenigbaar zijn met de bepalingen van het gemeen recht, in het bijzonder de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek over de gevolgen van verbintenissen (artikel 1134 e.v.), blijven de bepalingen van het gemeen recht van toepassing.”

retentierecht uit te oefenen op de goederen van zijn schuldenaar. Ook het eigendomsvoorbehoud dat de schuldeiser-verkoper in zijn voordeel zou hebben bedongen, blijft, voor zover aan de voorwaarden van art. 101 Faillissementswet is voldaan, afdwingbaar.

2. Specifiek geval: betalingsachterstand bij overheidsopdrachten

27. Het lijkt geen twijfel dat de Richtlijn tevens toepassing vindt op betalingsachterstand in het kader van overheidsopdrachten en concessies voor openbare werken. Artikel 3, lid 3 Wet Betalingsachterstand bepaalt evenwel dat de Wet geen afbreuk doet aan de bepalingen van het Koninklijk Besluit van 26 september 1996 tot bepaling van de algemene uitvoeringsregels van de overheidsopdrachten en van de concessies voor openbare werken. Binnen zijn toepassingsgebied primeert het K.B. dus op de Wet Betalingsachterstand ter bepaling van de rechtsgevolgen van betalingsachterstand. Aangezien de algemene uitvoeringsregels enkel van toepassing zijn op opdrachten ter waarde van minstens 5.500 €, gelden voor de kleinere opdrachten de gemeenrechtelijke regels⁵¹, i.e. de Wet Betalingsachterstand. De Raad van State wijst er in zijn advies bij de wet wel op dat *overheidsbedrijven* onder de toepassingsfeer van de wet vallen voor de transacties die geen betrekking hebben op hun taken van openbare dienst⁵².

Teneinde de algemene uitvoeringsregels in overeenstemming te brengen met de bepalingen van de Richtlijn werden deze gewijzigd door het K.B. van 17 december 2002⁵³.

3. Primauteit van de bijzondere regels inzake insolventieprocedures

28. De Wet Betalingsachterstand maakt gebruik van de mogelijkheid die artikel 6.3. van de Richtlijn aan de lidstaten biedt om de regeling inzake betalingsachterstand niet toe te passen op schulden die het voorwerp zijn van een insolventieprocedure tegen de schuldenaar. Artikel 3, lid 2 van de Wet bepaalt met name dat de wet geen afbreuk doet aan de bijzondere regels inzake insolventieprocedures, en in het bijzonder aan de bepalingen van de Faillissementswet, de Wet Gerechtelijk Akkoord en de Wet Collectieve Schuldenregeling.

29. Vooraleer nader in te gaan op de draagwijdte van deze bepaling, rijst de vraag of artikel 3, lid 2 Wet Betalingsachterstand niet verder gaat dan de Richtlijn toestaat. Immers, artikel 6, lid 3 van de Richtlijn maakt enkel gewag van “insolventieprocedures”, evenwel zonder dit begrip verder te verduidelijken. Voor de invulling ervan kan inspiratie gezocht worden bij de begripsomschrijving die in artikel 1, lid 1 van de Europese Insolventieverordening 1346/2000⁵⁴ voorkomt, en die

⁵¹ Zie het verslag aan de Koning bij het KB.

⁵² Advies van de Afdeling Wetgeving van de Raad van State bij het wetsontwerp betreffende de bestrijding van de betalingsachterstand bij handelstransacties nr. 32.970/2, *Parl. St. Kamer*, 2001-02, 1827/001 (hierna: ‘Advies Raad van state’).

⁵³ Koninklijk Besluit van 17 december 2002 tot wijziging, wat de bestrijding van betalingsachterstand bij overheidsopdrachten en concessies van openbare werken betreft, van het Koninklijk Besluit van 26 september 1996 tot bepaling van de algemene uitvoeringsregels van de overheidsopdrachten en van de concessies voor openbare werken, *B.S.* 21 december 2002.

⁵⁴ Verordening 1346/2000 van de Raad van 29 mei 2000 betreffende insolventieprocedures, *Pb. L*

een insolventieprocedure omschrijft als “collectieve procedures die, op de insolventie van de schuldenaar berustend, ertoe leiden dat deze schuldenaar het beheer en de beschikking over zijn vermogen geheel of ten dele verliest en dat een curator wordt aangewezen”. De referentie aan een curatele impliceert echter niet dat enkel het eigenlijke faillissement onder deze definitie valt. De opsomming per land van de geïllustreerde “insolventieprocedures” in Bijlage A bij de verordening⁵⁵, maakt immers gewag van zowel het faillissement, het gerechtelijk akkoord als de collectieve schuldenregeling. Indien wordt aangenomen dat de notie “insolventieprocedure” dezelfde begripsinhoud heeft in de Richtlijn Betalingsachterstand, impliceert de optie voorzien in artikel 6, lid 3 van de Richtlijn dat de Belgische wet inderdaad de schulden de het voorwerp zijn van een procedure inzake faillissement, gerechtelijk akkoord en collectieve schuldenregeling van de regeling inzake betalingsachterstand mag uitsluiten. Andere gevallen van samenloop, zoals de vereffening van een vennootschap of beslag beïnvloeden daarentegen niet op zich de rechten die een schuldeiser uit de toepassing van de Wet Betalingsachterstand kan putten.⁵⁶

30. De regel vervat in artikel 3, lid 2 Wet Betalingsachterstand is niet op te vatten als een daadwerkelijke “uitsluiting” van de Wet in de geïllustreerde insolventieprocedures, maar veeleer als de bevestiging van de ondergeschiktheid van de regeling inzake betalingsachterstand aan de bijzondere regelen van elk van de insolventieprocedures. De Belgische wetgever lijkt dus minder ver gegaan te zijn dan de Europese richtlijn hem toeliet. Zoals hierna blijkt, krijgt de Wet Betalingsachterstand, zij het in wisselende mate, nog steeds toepassing in geval van faillissement, gerechtelijk akkoord of collectieve schuldenregeling.

a. De Wet Betalingsachterstand en het faillissement van de schuldenaar

31. Het faillissement van de schuldenaar laat slechts in beperkte mate de toepassing van de Wet Betalingsachterstand toe. Doordat het faillissement de stuiting van de interesten ten aanzien van de massa tot gevolg heeft (art. 23, lid 1 Faill.W.), zal de betalingsachterstand betreffende een handelstransactie geen moratoire interest dragen tegen de “superinterest” van artikel 5 Wet Betalingsachterstand: de interesten die reeds voor het faillissement liepen, zullen weliswaar als schuldvordering in de massa worden opgenomen, maar zullen niet verder lopen vanaf de dag van het faillissement. De stuiting van de interesten is echter niet absoluut. Vooreerst geldt de stuiting enkel ten opzichte van de massa, en niet ten opzichte van de gefailleerde zelf. Indien aan de gefailleerde bij de (vervroegde) sluiting van het faillissement de gunst van de verschoonbaarheid zou worden ontzegd, kan de schuldeiser de interesten op zijn vermogen verhalen. Voorts treedt geen stuiting van de interesten op voor de bijzonder bevoorrechte, pandhoudende of hypothecaire schuldeisers: de schuldeisers kunnen aanspraak maken op de “superinterest” bij betalingsachterstand, doch deze enkel

160, 30 juni 2000, 1.

⁵⁵ Zie art. 2, a) van de Verordening, naar luid waarvan de insolventieprocedures worden opgesomd in bijlage A bij de verordening.

⁵⁶ Zie evenwel Advies Raad van State, 23, dat ervan uitgaat dat de Wet evenmin afbreuk doet aan de andere gevallen van samenloop waarin de wet of de rechtspraak voorzien. In dezelfde zin V. SAGAERT, I. SAMOY, *l.c.*, *supra* noot 33, p. 325, nr. 10, die de analogische toepassing verdedigen op gronden van coherentie binnen de theorie van de samenloop. Deze zienswijze is echter niet verenigbaar met de Richtlijn, en moet op grond van de duidelijke bepaling van de Wet én op grond van de richtlijnconforme interpretatie ervan verworpen worden.

verhalen op de goederen waarop hun voorrecht, pand of hypotheek rust (art. 23, lid 2 Faill.W.).

32. Met betrekking tot de aanspraak van de schuldeiser op de vergoeding van de invorderingskosten, houdt de primauteit van de faillissementsregelen enkel in dat geen dwanguitvoering meer kan worden genomen op het vermogen van de gefailleerde voor de vergoeding van de opgelopen invorderingskosten (art. 24 Faill.W.). De schuldeiser zal bij de curator aangifte kunnen doen van de gemaakte of contractueel vastgelegde invorderingskosten. Doordat het faillissement een einde maakt aan alle tegen de gefailleerde ingestelde rechtsvervolgingen, hieronder begrepen de vorderingen tot betaling van opeisbare schulden, zullen de gerechtelijke invorderingskosten waarvan de schuldeiser vergoeding vraagt, gebeurlijk beperkt zijn.

b. De Wet Betalingsachterstand en het gerechtelijk akkoord van de schuldenaar

33. De primauteit van de Wet Gerechtelijk Akkoord op de Wet Betalingsachterstand speelt voornamelijk op het vlak van de rechtsgevolgen van de voorlopige opschorting. Vooreerst is aan te stippen dat de voorlopige opschorting, in tegenstelling tot het faillissement, niet tot stuiting van de loop van (nalatigheids)interessen ten aanzien van de concordataire schuldenaar leidt. Integendeel, de concordataire schuldenaar wordt verondersteld de interesten op de lopende schuldvorderingen ook tijdens de periode van voorlopige opschorting te voldoen (art. 21, § 2 Wet Gerechtelijk Akkoord). Het principe van artikel 5 Wet Betalingsachterstand volgens hetwelk de schuldenaar bij laattijdige betaling van rechtsweg nalatigheidsinterest is verschuldigd tegen de “super-interest” of tegen de conventioneel bepaalde rentevoet, blijft bijgevolg overeind. Weliswaar beschikt de schuldeiser in principe niet over middelen van dwanguitvoering op het vermogen van de concordataire schuldenaar (art. 21, § 1 Wet Gerechtelijk Akkoord). De Wet Gerechtelijk Akkoord voorziet evenwel in een uitzondering voor wat betreft de betaling van interesten op de lopende schuldvorderingen: de schuldeiser zal, bij niet-betaling van deze interesten door de concordataire schuldenaar, zijn middelen van tenuitvoerlegging herwinnen voor wat betreft de invordering van de interesten, verschuldigd op grond van de Wet Betalingsachterstand (art. 21, § 2 Wet Gerechtelijk Akkoord). Voor schulden ontstaan na de toekenning van de voorlopige opschorting, geldt de Wet Betalingsachterstand evenzeer.

34. Anders is het gesteld met de invorderingskosten: het algemene beginsel dat de voorlopige opschorting alle middelen van tenuitvoerlegging op het vermogen van de schuldenaar voor schulden ontstaan voor het gerechtelijk akkoord opschort, zal hier gelden. De schuldeiser zal de invorderingskosten via de procedure van aangifte van schuldvordering bij de commissaris inzake opschorting moeten indienen en zal hiervan gebeurlijk, in de fase van definitieve opschorting, (partiële) betaling ontvangen in uitvoering van het betalings- en herstelplan. In de mate de invorderingskosten in een conventioneel schadebeding werden begroot, geldt de regel van art. 28, lid 2 Wet Gerechtelijk Akkoord, dat de schadebedingen tijdens de periode van voorlopige opschorting neutraliseert. Ook hier zal slechts betaling kunnen verkregen worden ingevolge opname van het schadebeding in het betalings- en herstelplan. Het gerechtelijk akkoord doet tot slot geen afbreuk aan de mogelijkheid voor de bevoegde rechtbank om de omvang van de invorderingskosten te bepalen of

gebeurlijk een conventionele begroting ervan te corrigeren ten voordele van de schuldeiser (art. 7 Wet Betalingsachterstand: *infra*, nr. 58.).

c. De Wet Betalingsachterstand en de collectieve schuldenregeling van de schuldenaar

35. Ondernemingen in de zin van de Wet Betalingsachterstand (*supra*, nr. 9.) die als natuurlijke persoon geen handelsactiviteit voeren (bijv. vrije beroepsbeoefenaar, landbouwer) komen in aanmerking voor een collectieve schuldenregeling⁵⁷. De omstandigheid dat een schuldenaar-ondernemer een collectieve schuldenregeling verkrijgt, beïnvloedt tevens de toepassing van de Wet Betalingsachterstand in de zin van de primauteit van de rechtsgevolgen van de collectieve schuldenregeling op de regelen van de Wet Betalingsachterstand. Vooreerst leidt de aanvraag van een collectieve schuldenregeling, zoals bij het faillissement, tot de stuiting van de loop van de interesten ten aanzien van de schuldenaar (art. 1675/7, § 1 Ger.W.). Schuldvorderingen die onder de Wet Betalingsachterstand vallen, zullen bijgevolg geen rente dragen tegen de “super-interest” van artikel 4 Wet Betalingsachterstand. Voorts leidt het vonnis waarin de aanvraag tot collectieve schuldenregeling toelaatbaar wordt verklaard, zoals bij een gerechtelijk akkoord, tot opschorting van alle middelen van tenuitvoerlegging op het vermogen van de schuldenaar⁵⁸. De schuldeiser-onderneming kan bijgevolg voor de schuldvordering die aan betalingsachterstal onderhevig is niet tot dwanguitvoering overgaan, en *a fortiori* evenmin de invorderingskosten van de Wet Betalingsachterstand opeisen. De primauteit van de collectieve schuldenregeling heeft evenwel niet tot gevolg dat geen invorderingskosten verschuldigd zijn: deze moeten gebeurlijk in de aanzuiveringsregeling worden opgenomen.

II. Wettelijke regeling van de betalingstermijn (art. 4 Wet Betalingsachterstand)

A. Principe

36. Artikel 4 Wet Betalingsachterstand bepaalt dat de betaling tot vergoeding van een handelstransactie, behoudens wanneer partijen anders zijn overeengekomen⁵⁹, moet gebeuren binnen de 30 dagen te rekenen vanaf de dag volgende op:

1. De ontvangst door de schuldenaar van de factuur of een gelijkwaardig verzoek tot betaling (bijv. ereloonnota);
2. De ontvangst van de goederen of de diensten indien de datum van ontvangst van de factuur niet vaststaat of deze dateert van vóór de ontvangst van de goederen of de diensten;
3. De aanvaarding of controle van de goederen of de diensten indien voorzien is in een procedure voor de aanvaarding of controle en indien de schuldenaar de

⁵⁷ Zie art. 1675/2, lid 1 Ger.W., dat elke natuurlijke persoon die geen koopman is tot de collectieve schuldenregeling toelaat.

⁵⁸ Althans, voor zover de betaling van een geldsom tot doel hebben: zie art. 1675/7, § 2 Ger.W.

⁵⁹ De Raad van State wees er in zijn advies uitdrukkelijk op dat artikel 4 als een suppletieve bepaling diende geredigeerd te worden: Advies Raad van State, 23.

factuur ontvangt vóór of tegelijkertijd met de datum waarop de controle plaatsvindt.

De bepaling van de datum van ontvangst van de factuur of gelijkwaardig verzoek tot betaling is een feitelijke aangelegenheid, die geen uitstaans heeft met de regelen inzake vaste dagtekening van artikel 1238 B.W.⁶⁰ De bewijslast terzake rust op de schuldeiser, en gebeurt volgens de gemeenrechtelijke bewijsregelen⁶¹. Het bewijs van de verzending en de ontvangst kan door alle middelen van recht, vermoedens inbegrepen, geleverd worden, aangezien het om een materiële handeling gaat. Dit geldt ook voor het bewijs tegen niet-handelaren⁶².

B. Afwijkende contractuele bedingen en herzieningsrecht van de rechter

37. De regel van de betalingstermijn van 30 dagen is suppletief: partijen kunnen een andere termijn overeenkomen. Partijen kunnen ook voorzien dat de nalatigheidsinterest pas op een latere datum begint te lopen dan na afloop van de contractuele of wettelijke betalingstermijn, bijvoorbeeld na de ingebrekestelling. Een afwijkend contractueel beding kan evenwel op verzoek van de schuldeiser door de rechter herzien worden, indien het, alle omstandigheden in aanmerking genomen, met inbegrip van de goede handelspraktijken en de aard van het product of de dienst, een *kennelijke onbillijkheid jegens de schuldeiser* behelst. De in dat geval door de rechter bepaalde billijke voorwaarden kunnen aan de schuldeiser niet meer rechten verlenen dan deze waarover hij krachtens de Wet zou beschikken, d.i. een betalingstermijn van hooguit 30 dagen.

38. Afwijkingen zijn dus toegelaten voor zover zij geen “kennelijke onbillijkheid” jegens de schuldeiser behelzen. Dit wijst op een marginale toetsingbevoegdheid van de rechter. Bij de beoordeling hiervan moet de rechter alle omstandigheden in aanmerking nemen. De rechter moet ondermeer nagaan of de schuldenaar objectieve redenen heeft voor die afwijking (artikel 7 *in fine*). Overweging 19 van de preambule bij de Richtlijn kan als leidraad dienen bij het beoordelen van de kennelijke onbillijkheid. De richtlijn beoogt misbruik van de contractvrijheid door de economisch sterkere schuldenaar tegen te gaan. Een overeenkomst die, door het stipuleren van een langere betalingstermijn ten voordelen van de schuldenaar, hoofdzakelijk tot doel heeft de schuldenaar aanvullende liquide middelen te verschaffen ten koste van de schuldeiser, kan beschouwd worden als een element van dergelijk misbruik. Dit is ook het geval indien een aannemer-schuldenaar zijn onderaannemer-schuldeiser (lange) betalingstermijnen oplegt die niet gerechtvaardigd zijn gelet op de (korte) betalingsvoorwaarden die hij zelf gekregen heeft bij zijn bouwheer. Om na te gaan of er misbruik is, kan de rechter dus rekening houden met de algemene voorwaarden die een bepaalde schuldenaar hanteert t.o.v. zijn schuldeisers en deze die hij op zijn beurt hanteert t.o.v. zijn schuldenaars.

39. In de Senaat ontstond zich een lange discussie over de moeilijkheid voor ziekenhuizen om korte betalingstermijnen te respecteren door de logge

⁶⁰ Memorie van Toelichting, 9.

⁶¹ Verslag Lano, 21.

⁶² Zie E. DIRIX en G.L. BALLON, “De Factuur”, in *A.P.R.*, Antwerpen, Kluwer, 1993, 34.

beslissingsprocedures en de (te) late betaling van subsidies door de overheid. Op de vraag of ziekenhuizen bijvoorbeeld een betalingstermijn van 3 maand zouden mogen bedingen, antwoordde de minister dat ze een voor hen passende termijn kunnen bepalen voor zover die aanvaard wordt door de medecontractant⁶³. Men kan zich afvragen of deze termijn niet als een kennelijke onbillijkheid dient gekwalificeerd te worden. De ziekenhuizen zouden kunnen wijzen op de objectieve reden voor deze termijn: de (te) late betaling door de overheid van subsidies. Of ze hun eigen logge beslissingsprocedures kunnen inroepen als objectieve reden, is daarentegen twijfelachtig. Bovendien kan uit artikel 3.2 van de Richtlijn afgeleid worden dat een termijn van 60 dagen reeds als behoorlijk lang beschouwd wordt⁶⁴.

40. Inzake overheidsopdrachten werd door de Belgische wetgever gebruik gemaakt van artikel 3.2 van de Richtlijn, dat toelaat om voor bepaalde categorieën van overeenkomsten een termijn van maximum 60 dagen vast te stellen⁶⁵. De overheid heeft een termijn van 30 dagen voor de verificatie van de gedetailleerde staat van de werken en de verklaring van schuldvordering. Daarna beschikt de overheid over een betalingstermijn van 60 dagen, die wordt ingekort naar rato van de eventuele overschrijding van de verificatietermijn (art. 2 K.B. 17 december 2002 tot wijziging van de algemene uitvoeringsvoorwaarden). De mogelijkheid van artikel 3 om de termijn in het bestek te verlengen werd uitgesloten (art. 1 K.B. 17 december 2002).

41. De door artikel 7 Wet Betalingsachterstand aan de rechter geboden herzieningsmogelijkheid geldt enkel in het voordeel van de schuldeiser. Dit volgt niet enkel uit de *ratio legis* maar tevens uit de omstandigheid dat de procedure enkel op verzoek van de schuldeiser kan worden ingesteld. Een schuldenaar kan in de Wet Betalingsachterstand geen rechtsgrond putten om een als te kort ervaren betalingstermijn die het contractuele evenwicht ontwricht, door de rechter in zijn voordeel te laten herzien. Wel kan de schuldenaar gebeurlijk aanspraak maken op een uitstel van betaling in een individueel geval op grond van artikel 1244 B.W. Aan te nemen is dat de toekenning van betalingsfaciliteiten door de rechter geen afbreuk doet aan de regeling inzake nalatigheidsinterest van de Wet Betalingsachterstand.⁶⁶

⁶³ *Parl. St. Senaat*, 2001-02, 2-1232.

⁶⁴ De lidstaten kunnen voor bepaalde categorieën contracten een maximale termijn van 60 dagen voorzien, mits zij de partijen weerhouden deze termijn te overschrijden of een dwingende interestvoet vaststellen die aanmerkelijk hoger is dan de wettelijke interestvoet.

⁶⁵ *Parl. St. Kamer*, 2001-02, nr. 1827/005, 11. Artikel 3.2 van de Richtlijn voegt hieraan als voorwaarde toe dat de bijzondere regeling de partijen bij de overeenkomst ervan moet weerhouden deze termijn te overschrijden of een dwingende interestvoet vaststellen die aanmerkelijk hoger is dan de nieuwe wettelijke interestvoet. De Belgische overheid heeft gekozen voor een verbod tot het bedingen in het bestek van een langere termijn (artikel 1 K.B. 17 december 2002 tot wijziging van de algemene aannemingsvoorwaarden).

⁶⁶ In de mate aanvaard wordt dat de Wet Betalingsachterstand de nalatigheidsinterest van art. 1153 B.W. thans laat lopen tegen de “super-interest” van art. 5 Wet Betalingsachterstand: *infra*, nr. 49.

III. Nalatigheidsinterest bij betalingsachterstand (artikel 5 Wet Betalingsachterstand)

A. Principe

42. Artikel 5 van de Wet Betalingsachterstand bepaalt dat in geval van overschrijding van de wettelijk opgelegde of contractueel overeengekomen betalingstermijn, de schuldenaar van rechtswege en zonder ingebrekestelling vanaf de daaropvolgende dag nalatigheidsinterest is verschuldigd op de betalingsschuld. Deze regel wijkt aanzienlijk af van het gemeen recht.

43. Vooreerst wordt afgeweken van de (suppletieve) regel van artikel 1139 B.W. *juncto* artikel 1153, lid 3 B.W., naar luid waarvan slechts nalatigheidsinterest verschuldigd is na een ingebrekestelling van de schuldenaar door een aanmaning.⁶⁷ Deze afwijking moet evenwel beperkend geïnterpreteerd worden en heeft enkel betrekking op het ogenblik waarop de nalatigheidsinterest begint te lopen⁶⁸. De vereiste van de ingebrekestelling, o.m. voor de mogelijkheid tot dwanguitvoering, blijft onverminderd gelden.

44. Voorts wijkt artikel 5 Wet Betalingsachterstand inzake de hoogte van de nalatigheidsinterest af van artikel 1153, lid 1 B.W., dat in beginsel de interest laat lopen tegen de wettelijke rentevoet⁶⁹: de interestvoet in toepassing van de Wet Betalingsachterstand wordt berekend op basis van een referentie-interestvoet, vermeerderd met zeven procentpunten en afgerond tot het hogere halve procentpunt⁷⁰. De interestvoet werd beduidend hoger vastgelegd dan de wettelijke rentevoet om te vermijden dat de schuldenaar zou speculeren op zijn wanbetaling, en bijgevolg zou verkiezen niet te betalen in plaats van een kaskrediet aan te vragen⁷¹. Belangwekkend hierbij is dat de nalatigheidsinterest binnen de context van de Wet Betalingsachterstand voortaan duidelijker een sanctionerende component bevat. Volgens de traditionele opvatting heeft de moratoire interest daarentegen in essentie tot doel om, op forfaitaire wijze, de schade te vergoeden die het gevolg is van het niet kunnen beschikken over de verschuldigde geldsom door de schuldeiser. De door de moratoire interest gedekte schadeposten betreffen meer bepaald het verlies aan interest op een verschuldigde geldsom, de interest die bij een plaatsing van dit geld zou verkregen zijn of de interest die door de schuldeiser betaald wordt voor een overbruggingskrediet in afwachting van betaling door de schuldenaar.⁷² In macro-opzicht, heeft de moratoire interest bijgevolg eveneens tot doel om de monetaire waarde van de schuldvordering in stand te houden, los van enige sanctie ten aanzien van de schuldenaar.

⁶⁷ In het handelsrecht geldt terzake een gewoonte *contra legem* dat de ingebrekestelling vormloos mag gebeuren. In afwijking hiervan zal binnen het toepassingsgebied van de Wet Betalingsachterstand de nalatigheidsinterest van rechtswege beginnen te lopen.

⁶⁸ Zie V. SAGAERT, I. SAMOY, *l.c.*, *supra* noot 33, p. 326, nr. 16 en de verwijzing naar Cass. 9 april 1976, *Arr. Cass.* 1976, 921.

⁶⁹ Memorie van Toelichting, 11. De wettelijke rentevoet bedraagt momenteel 7%. Zie K.B. 4 augustus 1996, *B.S.* 15 augustus 1996.

⁷⁰ België heeft aldus de minimale verhoging uit de richtlijn toegepast: art. 3.1.d voorziet in een verhoging van de referentie-interestvoet met *ten minste* 7 %.

⁷¹ *Verslag Lano*, 21.

⁷² Zie J. PETIT, "Interest", in *A.P.R.*, Gent, Story-Scientia, 1995, nr. 37, p. 35 en nr. 190, p. 181-182.

45. De referentie-interestvoet is de interestvoet die door de ECB wordt toegepast voor haar meest recente basisherfinancieringstransactie vóór de eerste kalenderdag van het betreffende half jaar.⁷³ (art. 2,4^o). De minister van Financiën moet de interestvoet en elke latere wijziging ervan via een bericht in het Belgisch Staatsblad meedelen (art. 5 lid 2 Wet Betalingsachterstand)⁷⁴. Voor het tweede semester van 2002 bedroeg deze “super-interest” 10,5%⁷⁵: referentie-interestvoet 3,25 %, vermeerderd met 7 % en afgerond tot het hogere halve procentpunt. Voor het eerste semester van 2003 bedroeg de interest 10 %⁷⁶.

Voor overheidsopdrachten werd artikel 15 van de algemene aannemingsvoorwaarden aangepast zodat nu ook dezelfde “super-interest” van toepassing is op overheidsopdrachten⁷⁷. In het oorspronkelijke voorontwerp van koninklijk besluit was geen wijziging van de nalatigheidsinterest voorzien. De Raad van State heeft in zijn advies bij het voorontwerp⁷⁸ echter gewezen op het feit dat de discrepantie tussen deze interestvoet en die van de richtlijn niet kan gebillijkt worden en dat artikel 15 § 4 van de algemene aannemingsvoorwaarden aanpassing behoefde aan de Richtlijn⁷⁹. Wel werd voorzien dat in het bestek een lagere interest mag opgenomen worden indien de objectieve redenen vermeld worden waaruit kan worden afgeleid dat deze geen kennelijke onbillijkheid jegens de aannemer behelst. Deze vermindering kan nooit meer dan 3,5 % bedragen en de verschuldigde interest mag daarbij in geen geval minder zijn dan de wettelijke interestvoet van 7 % (art. 2 K.B. 17 december 2002).

46. De Wet verduidelijkt niet of de nalatigheidsinterest die op het ogenblik van het ontstaan van een betalingsachterstand geldt, onveranderd geldt tot op het ogenblik van de effectieve betaling, dan wel of latere (semestriële) wijzigingen van de referentierentevoet ook doorwerken op vroeger ontstane schulden. Laatstgenoemde benadering verdient de voorkeur: immers, vanuit de bedoeling van de wetgever om de hoogte van de nalatigheidsinterest te koppelen aan de algemene rentestand, vermeerderd met een sanctionerende component, is het aannemelijk om wijzigingen in de berekening van de referentierentevoet ook toe te passen op lopende betalingsachterstanden.

47. De regel dat nalatigheidsinterest verschuldigd is na afloop van de betalingstermijn, veronderstelt dat de schuldeiser aan zijn verplichtingen op grond van de overeenkomst heeft voldaan, en dat de betalingsachterstand niet te wijten is aan

⁷³ De bepaling hiervan is een technische aangelegenheid: ingeval de betrokken transactie een vaste rentetender betrof, zal deze rente als referentierentevoet gelden. Ingeval de betrokken transactie werd uitgevoerd door middel van een variabele rentetender is de referentie-interestvoet, de uit deze tender voortvloeiende marginale interestvoet, zowel bij toewijzing op basis van een enkelvoudige rentevoet, als bij toewijzing op basis van een meervoudige rentevoet.

⁷⁴ Zie *B.S.* 3 oktober 2002.

⁷⁵ Meer bepaald op basis van een basisrentevoet van 3,25%, vermeerderd met 7 procentpunten, d.i. 10,25%. Door de afronding tot op het hogere halve procentpunt, komt men op een nalatigheidsinterest van 10,5%.

⁷⁶ Zie *B.S.* 14 februari 2003, ed. 2.

⁷⁷ Art. 2 K.B. 17 december 2002.

⁷⁸ Ontwerp van Koninklijk Besluit tot wijziging op het gebied van betalingen van het Koninklijk Besluit van 26 september 1996 tot bepaling van de algemene uitvoeringsregels van de overheidsopdrachten en van de concessies voor openbare werken.

⁷⁹ R.v.St. Advies 33.569/1. Met dank aan de heer Dardenne voor het snelle bezorgen van het advies en bijgaande nuttige inlichtingen.

een oorzaak buiten de wil om van de schuldenaar.⁸⁰ Op dit punt blijven de principes van art. 1147 B.W. (afwezigheid van vreemde oorzaak) en art. 1148 B.W. (toeval of overmacht) onverminderd gelden⁸¹, evenals de *exceptio non adimpleti contractus*.

B. Afwijkende contractuele bedingen en herzieningsrecht van de rechter

48. Partijen kunnen contractueel een andere nalatigheidsinterest bepalen, mits deze geen kennelijke onbillijkheid jegens de schuldeiser behelst. Zoals voor de afwijkende regelingen inzake betalingstermijnen beschikt de rechter over de mogelijkheid om “kennelijk onbillijke” nalatigheidsinteresten in het voordeel van de schuldeiser te herzien (art. 7 Wet Betalingsachterstand). Doordat ook hier het initiatief tot herziening enkel van de schuldeiser kan uitgaan, viseert de herzieningsmogelijkheid enkel de gevallen waarin de schuldenaar een contractuele afwijking naar beneden toe ten opzichte van de “super-interest” heeft weten te bedingen. Ook hier dienen objectieve redenen voorhanden te zijn die de lagere interest verantwoorden. De rechter kan, op grond van artikel 7 lid 1 Wet Betalingsachterstand een kennelijk onbillijke interest naar boven toe corrigeren tot maximaal het niveau van de “super-interest”, aangezien de door de rechter bepaalde billijke voorwaarden aan de schuldeiser niet meer rechten kunnen verlenen dan deze waarover hij krachtens de wet zou beschikken. De Richtlijn daarentegen voorziet niet in deze bovengrens voor de correctiebevoegdheid van de rechter. Artikel 3.3 *in fine* van de Richtlijn bepaalt immers: “wanneer een dergelijk beding als kennelijk onredelijk wordt aangemerkt, zijn de wettelijke bepalingen van toepassing, tenzij de nationale rechter *andere* voorwaarden vaststelt die billijk zijn”⁸². Het is te argumenteren dat deze “andere” voorwaarden zowel een lagere als een hogere rentevoet ten opzichte van de “super-interest” kunnen inhouden. De Wet lijkt op dit punt dus niet volkomen conform te zijn met de Richtlijn: de Wet ontnemt aan de rechter de door de Richtlijn gelaten beoordelingsvrijheid om gebeurlijk na herziening van een kennelijk onbillijke conventionele nalatigheidsinterest een rentevoet op te leggen die hoger is dan de “super-interest”.

C. Herzieningsrecht van kennelijke onbillijke nalatigheidsinterest (art. 7 Wet Betalingsachterstand) en matiging van overmatige nalatigheidsinterest (art. 1153 B.W.)

49. De Wet Betalingsachterstand doet, vanwege haar complementariteit ten opzichte van het gemeen recht, geen afbreuk aan de bevoegdheid die de rechter uit artikel 1153, lid 5 B.W. put om onredelijk hoge rentebedingen ten voordele van de schuldenaar te verminderen. De vraag rijst evenwel op welke wijze beide instrumenten moeten worden gecombineerd, nu art. 1153 B.W. en de Wet Betalingsachterstand schijnbaar een verschillende rente als referentiepunt hanteren. Immers, artikel 1153 B.W. refereert inzake de matigingsbevoegdheid van de rechter aan de “wettelijke interest”. Deze is door art. 2 van de Wet van 5 mei 1865, zowel in

⁸⁰ Zie art. 3.1, c) Richtlijn Betalingsachterstand.

⁸¹ Memorie van Toelichting, 10.

⁸² Cursivering toegevoegd

burgerlijke als in handelszaken, vastgesteld op 7%.⁸³ Verschillende situaties moeten hierbij worden onderscheiden⁸⁴:

50. De eerste hypothese is deze waarbij de overeengekomen nalatigheidsinterest lager is dan de wettelijke interest (7%) en bijgevolg ook dan de “super-interest” van de Wet Betalingsachterstand: in dit geval kan de rechter de nalatigheidsinterest in het voordeel van de schuldeiser herzien. De bovengrens van deze herziening wordt bepaald door artikel 7 Wet Betalingsachterstand, meer bepaald de “super-interest”.⁸⁵

51. De tweede hypothese is deze waarin de overeengekomen nalatigheidsinterest hoger ligt dan de “super-interest” en bijgevolg ook dan de wettelijke interest waaraan art. 1153 B.W. schijnbaar refereert. Hieromtrent werd in de parlementaire voorbereiding het standpunt ingenomen dat de rechter op grond van artikel 1153 B.W. de nalatigheidsinterest kan verminderen met als minimum de “super-interest”, en niet de wettelijke rentevoet.⁸⁶ Met andere woorden, de Wet Betalingsachterstand zou op grond van het *lex specialis*-beginsel primeren op, en afwijken van de regel in art. 1153 B.W., en de matigingsbevoegdheid van de rechter beperken tot het niveau van de “super-interest”. Deze situatie dreigt evenwel schuldeisers ertoe aan te zetten overmatig hoge rentebedingen in te lassen, in het bewustzijn dat de ergste sanctie voor dit misbruik de reductie tot de “super-interest” kan zijn, die nog steeds een niet onaanzienlijk sanctionerend effect heeft ten aanzien van de schuldenaar.

Een andere benadering bestaat erin als uitgangspunt de *complementaire* aard van de Wet Betalingsachterstand ten opzichte van art. 1153 B.W. te nemen. De Wet Betalingsachterstand laat zich immers niet in met de *reductie* van conventionele rentebedingen die de “super-interest” overschrijden, enkel met de herziening *naar boven toe* van interesten die onder de “super-interest” liggen. In deze zienswijze zou de Wet Betalingsachterstand geen enkele afwijking inhouden op artikel 1153 B.W., inzonderheid wat betreft de matiging tot de wettelijke interest. Dit zou evenwel tot een paradoxale situatie leiden: indien conventioneel geen nalatigheidsinterest is bedongen, zou de schuldeiser in elk geval aanspraak kunnen maken op de “super-interest” van artikel 4 Wet Betalingsachterstand, zonder enige reductiemogelijkheid ten voordele van de schuldenaar op grond van artikel 1153 B.W. Daarentegen zou, in geval van een conventioneel bepaalde nalatigheidsinterest, de schuldenaar op grond van artikel 1153 B.W. de matiging van de rente kunnen bekomen tot de wettelijke rentevoet van 7%. De schuldeiser zou er met andere woorden alle voordeel bij hebben om geen conventionele interestvoet te stipuleren.

Uit wat voorafgaat, blijkt dat voor zowel de afwijkende als de complementaire aard van de Wet Betalingsachterstand ten opzichte van art. 1153 B.W. argumenten kunnen worden aangevoerd. De kernvraag hierbij is of de notie “wettelijke interest” in art. 1153 B.W. uitsluitend refereert aan de interest zoals bepaald op grond van de voormelde wet van 5 mei 1865, dan wel of moet worden besloten dat, binnen het

⁸³ Zie art. 2 Wet 5 mei 1865 betreffende de lening tegen interest, *B.S.* 7 mei 1865, zoals laatstelijk gewijzigd door K.B. 4 augustus 1996, *B.S.* 15 augustus 1996.

⁸⁴ De mogelijkheid om het beding als een met de openbare orde strijdige private straf nietig te verklaren, wordt hier buiten beschouwing gelaten.

⁸⁵ Zie ook Verslag Lano, 22-23.

⁸⁶ Memorie van Toelichting, 13; Verslag Lano, 9-10 en 22-23. De vertegenwoordiger van de minister verklaarde daarbij nog dat inzake schadebedingen in principe hetzelfde geldt.

toepassingsgebied van de Wet Betalingsachterstand de “wettelijke interest” gelijkstaat met de “super-interest” van artikel 4 Wet Betalingsachterstand. De Wet Betalingsachterstand laat op zich niet toe te besluiten dat een nieuwe “wettelijke interest” in het leven is geroepen, nu de Wet een eigen begrippenapparaat gebruikt om de rentevoet bij betalingsachterstand te definiëren en te kwantificeren: de “referentie-interestvoet vermeerderd met zeven procentpunten”. De parlementaire voorbereiding daarentegen verwijst terzake diverse malen naar deze rentevoet als een “wettelijke rentevoet”.⁸⁷ Ook de Richtlijn hanteert overigens, zij het zijdelings, de notie “wettelijke interest” bij verwijzing naar de nalatigheidsinterest waarop de schuldeiser aanspraak kan maken.⁸⁸ Tegen deze achtergrond kan geargumenteed worden dat de verwijzing naar de “wettelijke interest” in artikel 1153 B.W., mede om redenen van consistentie met de Wet Betalingsachterstand, moet geacht worden te verwijzen naar de “super-interest” voor betalingsverbintenissen die binnen het toepassingsgebied vallen van de Wet.⁸⁹ Men had van de wetgever evenwel een grotere duidelijkheid terzake kunnen verwachten, nu de Wet Betalingsachterstand aanzienlijk ingrijpt in het gemeen verbintenissenrecht.

52. Een derde hypothese is deze waarbij de overeengekomen nalatigheidsinterest zich tussen de (vroegere) wettelijke rentevoet van artikel 1153 B.W. en de “super-interest” van de Wet Betalingsachterstand bevindt. In dit geval moet, indien aanvaard wordt dat de Wet Betalingsachterstand binnen haar toepassingsgebied impliciet de “wettelijke interest” van art. 1153 B.W. op het niveau van de “super-interest” heeft gebracht, aanvaard worden dat enkel het herzieningsmechanisme van art. 7 Wet Betalingsachterstand kan spelen⁹⁰, en niet het matigingsrecht ex art. 1153 B.W. Er zij evenwel aangestipt dat de rechter een “kennelijke” benadeling van de belangen van de schuldeiser moet vaststellen. De kans dat aan dit criterium is voldaan wanneer de overeengekomen nalatigheidsinterest zich tussen de (vroegere) wettelijke en de “super-interest” bevindt, is veeleer klein.

53. Uit het voorgaande blijkt dat het, vanuit het standpunt van de schuldeiser, de voorkeur verdient om in de overeenkomst of de algemene voorwaarden van een “handelstransactie” geen conventionele nalatigheidsinterest te bedingen. Immers, in dat geval zal de nalatigheidsinterest, tegen de “super-interest”, niet enkele van rechtswege beginnen te lopen vanaf het intreden van de betalingsachterstand. Bovendien wordt hierdoor ook, vanwege de relatieve rechtsonzekerheid die de toepasselijkheid van art. 1153 B.W. omgeeft, elke risico op een potentiële herziening van de nalatigheidsinterest door de rechter ontweken: bij ontstentenis van “bedongen” nalatigheidsinterest kan de schuldenaar geen herziening van de nalatigheidsinterest tot op het niveau van de wettelijke rentevoet verkrijgen. Wanneer daarentegen de nalatigheidsinterest conventioneel wordt bepaald, loopt de schuldeiser het risico dat

⁸⁷ Zie bijvoorbeeld Verslag Lano, 7: “Behalve een wettelijke betalingstermijn wordt ook een *wettelijke interestvoet* vastgelegd, te weten ...”, en “Indien de schuldenaar niet betaalt ... heeft de schuldeiser niet alleen recht op die *nieuwe wettelijke interest* ...” (cursivering toegevoegd).

⁸⁸ Zie met name art. 3, d) van de Richtlijn: “het niveau van de interest voor betalingsachterstand (“*de wettelijke interestvoet*”) die door de schuldenaar moet worden betaald, ...” (cursivering toegevoegd).

⁸⁹ Vgl: V. SAGAERT, I. SAMOY, *l.c.*, *supra* noot 33, p. 327, nr. 20 en p. 332, nr. 36, die ervan uitgaan dat de nieuwe interest een tweede wettelijke interest is in het kader van art. 1153 B.W. (een bijzondere wettelijke moratoire interest).

⁹⁰ Memorie van Toelichting, 12.

een rechter de rentevoet reduceert tot op het niveau van de wettelijke interest. Door geen beding inzake de nalatigheidsinterest in de overeenkomst op te nemen, vermijdt de schuldeiser aldus eventuele discussies bij de contract-onderhandeling, terwijl het recht op de “super-interest” bij betalingsachterstand vaststaat.

IV. Redelijke schadeloosstelling voor relevante invorderingskosten (art. 6 Wet Betalingsachterstand)

A. Principe

54. Bij laattijdige betaling geldt als beginsel dat de schuldenaar aan de schuldeiser een *redelijke schadeloosstelling* verschuldigd is voor de *relevante invorderingskosten* die zijn ontstaan uit de betalingsachterstand.⁹¹ Voorts heeft de schuldeiser in voorkomend geval ook recht op vergoeding van de gerechtskosten overeenkomstig de bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek (art. 6 Wet Betalingsachterstand). Om in aanmerking te komen voor vergoeding, preciseert de Wet dat de invorderingskosten moeten voldoen aan de beginselen van transparantie en in verhouding tot de kwestieuze schuld moeten staan (art. 6, lid 2 Wet Betalingsachterstand).

Uit de parlementaire voorbereiding bij de Wet blijkt dat de notie “invorderingskosten” ruim is. Zo maakt de Memorie van Toelichting niet enkel gewag van de buitengerechtelijke kosten die ontstaan zijn door de betalingsachterstand, zoals kosten van aanmaningen, administratieve kosten,...).⁹² Ook de kosten en erelonen van de advocaat van de schuldeiser vallen hieronder, ongeacht of ze voorafgaand aan of ingevolge een gerechtelijke invordering werden gemaakt. Hierin houdt de Wet Betalingsachterstand een gevoelige vernieuwing in ten opzichte van de huidige situatie (*infra*, nr. 60.). Deze uitbreiding verklaart meteen waarom art. 6, lid 1 *in fine* de regel huldigt dat de schadeloosstelling voor relevante invorderingskosten de toekenning van een rechtsplegingsvergoeding uitsluit. Zoniet zou de schuldeiser tweemaal vergoeding kunnen ontvangen voor dezelfde schadeposten.⁹³

55. De Wet noch de parlementaire voorbereiding geven nadere details omtrent het operationaliseren van het transparantiecriterium waaraan de invorderingskosten moeten voldoen. De regel komt er in essentie op neer dat de schuldeiser gebeurlijk het bewijs zal moeten leveren van de werkelijk gemaakte kosten, opdat de rechter er vergoeding voor zou kunnen toekennen. Het behoort tot de soevereine beoordelingsbevoegdheid van de feitenrechter om te beslissen of en in welke mate kosten tot de vergoedbare schade behoren⁹⁴.

56. Bij het vaststellen van de *omvang* van de invorderingskosten die de schuldenaar moet vergoeden, geldt een dubbel beoordelingscriterium: vooreerst moeten de kosten *relevant* zijn. De rechter kan bijgevolg de kosten verwerpen waaraan hij oordeelt dat ze niet adequaat of noodzakelijk waren om de invordering van de achterstallige betaling te verkrijgen. Dit geldt voor alle invorderingskosten, met inbegrip van de

⁹¹ De bepaling geeft uitvoering aan artikel 3.1 sub e) van de Richtlijn, dat vreemd genoeg handelt over ‘*interest* bij betalingsachterstand’.

⁹² Memorie van Toelichting, 11.

⁹³ Zie ook Memorie van Toelichting, 11.

⁹⁴ *Parl. St.*. Kamer, 2001-02, nr. 1827/001, 11.

advocatenkosten en –honoraria.⁹⁵ Voorts moet de rechter een *redelijke verhouding* in acht nemen tussen de invorderingskosten en het niveau van de schuld die het voorwerp uitmaakte van de betalingsachterstand. Deze voorwaarde zal wellicht een belangrijke filter vormen op de verruiming die de Wet inzake vergoedbare invorderingskosten heeft doorgevoerd, in het bijzonder met betrekking tot de erelonen en kosten van advocaten. Het is niet uitgesloten dat vele rechters hun beleid met betrekking tot overmatige schadebedingen als maatstaf zullen hanteren bij het bepalen van deze verhouding. Het risico van sterke diversiteit betreffende de kwantificering van “relevante invorderingskosten” tussen verschillende rechtbanken kan evenwel opgevangen worden door de bevoegdheidsopdracht aan de Koning om voor verschillende schuld niveaus maximumbedragen vast te stellen voor de redelijke schadeloosstelling (artikel 6, lid 3 Wet Betalingsachterstand). Hoewel deze bevoegdheidsopdracht niet als een mogelijkheid, maar als een verplichting voor de Koning is geformuleerd, verklaarde de minister bij de bespreking in de senaatscommissie voorlopig een afwachtende houding te zullen aannemen en te kijken naar de toepassing van de Wet in de praktijk. De Koning zou pas ingrijpen indien excessen⁹⁶ worden vastgesteld.

57. Inzake de overheidsopdrachten werd in het KB van 17 december 2002 geen bepaling opgenomen inzake de vergoeding van de invorderingskosten. In geval van opzet of zware fout kon onder het bestaande stelsel evenwel een beroep op het gemeen recht of artikel 16 (inclusief schadevergoeding) van de algemene uitvoeringsvoorwaarden worden gedaan voor zover het bewijs werd geleverd dat andere schade werd geleden dan deze die vergoed wordt door het toekennen van verwijlinteressen⁹⁷. Voor wat niet geregeld wordt door de algemene uitvoeringsregelen, lijkt de Wet Betalingsachterstand, als gemeenrechtelijke regeling voor laattijdige betalingen inzake handelstransacties, toepassing te vinden. Doordat de Richtlijn het recht op vergoeding van de invorderingskosten niet afhankelijk maakt van opzet of zware fout van de schuldenaar, zullen ondernemingen die prestaties voor de overheid verrichten hun recht op de schadeloosstelling voor de invorderingskosten kunnen laten gelden. In elk geval kan terzake de (verticale) directe werking van de richtlijn jegens de overheid worden ingeroepen.

⁹⁵ Vgl. evenwel V. SAGAERT, I. SAMOY, *l.c.*, *supra* noot 33, p. 328, nr. 25, die desbetreffend een restrictieve houding aannemen: nu de vergoedbaarheid van advocatenkosten en –honoraria een uitzondering vormen op een regel van openbare orde (art. 1023 Ger.W.), zouden deze enkel voor vergoeding in aanmerking komen indien de tenuitvoerlegging van de schuldvordering in het gedrang zou komen indien deze kosten ten laste zouden blijven van de schuldeiser. Dit argument lijkt te verregaand: de Richtlijn stelt de vergoedbaarheid van de redelijke invorderingskosten als principe voorop, en moet hierin gevolgd worden door de nationale wetgevers. De omstandigheid dat hierbij in intern recht van een fundamenteel principe wordt afgeweken, vormt geen reden om een meer restrictieve houding aan te nemen dan het resultaat dat door de Europese richtlijn is voorgeschreven.

⁹⁶ Lees: “te grote verschillen tussen de verschillende rechterlijke uitspraken”.

⁹⁷ Zie Omzendbrief Eerste Minister 17 december 1990, *B.S.* 28 december 1990 en M-A. FLAMME, P. MATTHEÏ, P. FLAMME, A. DELVAUX en C. DARDENNE, *Praktische Commentaar bij de reglementering van de overheidsopdrachten*, Brussel, Nationale confederatie van het Bouwbedrijf, 1997, Deel 2, 308.

B. Afwijkende contractuele bedingen en herzieningsrecht van de rechter

58. Zoals voor de betalingstermijnen en de nalatigheidsinterest, is de regel betreffende de vergoeding van de invorderingskosten slechts suppletief: partijen mogen bij overeenkomst ‘afwijkende’ regelen vastleggen, meer bepaald door middel van “schadebedingen”, met dien verstande dat de rechter op verzoek van de schuldeiser kan overgaan tot herziening van contractuele afwijkingen indien ze een kennelijke onbillijkheid jegens de schuldeiser behelzen. Er zij opgemerkt dat de Richtlijn weliswaar het principe van de vergoeding van relevante invorderingskosten vooropstelt, maar niet uitdrukkelijk voorziet in de mogelijkheid om deze invorderingskosten contractueel te modaliseren, noch *a fortiori* in de mogelijkheid tot herziening in het voordeel van de schuldeiser van afwijkende bedingen.⁹⁸ Dit betekent echter niet dat de Belgische wet zonder meer strijdig zou zijn met de Richtlijn: de Richtlijn houdt immers geen uitdrukkelijk verbod in voor de lidstaten om contractuele bedingen betreffende invorderingskosten toe te staan, maar bepaalt enkel dat de lidstaten ervoor moeten zorgen dat de schuldeiser aanspraak heeft op een redelijke schadeloosstelling voor alle relevante invorderingskosten⁹⁹. Tegen deze achtergrond lijkt de formulering van de herzieningsmogelijkheid van artikel 7 Wet Betalingsachterstand, wat de invorderingskosten betreft, niet volledig vrijuit te kunnen gaan. Immers, herziening is enkel mogelijk wanneer de contractuele begroting van de invorderingskosten een “kennelijke” onbillijkheid ten aanzien van de schuldeiser tot gevolg heeft. De Richtlijn daarentegen moet zo gelezen worden dat de schuldeiser de contractuele regeling betreffende de invorderingskosten terzijde kan laten schuiven zodra deze niet overeenstemt met de redelijke schadeloosstelling van relevante invorderingskosten, zelfs bij afwezigheid van “kennelijke onbillijkheid”. De voorwaarde in de Belgische wet dat dit pas mogelijk zou zijn in geval van een kennelijke onbillijkheid is dus strenger voor de schuldeiser dan voorzien is in de Richtlijn en is ons inziens in strijd met Richtlijn¹⁰⁰.

C. De contractuele invulling van “relevante invorderingskosten” en de wettelijke regeling inzake “schadebedingen” (art. 1226-1231 B.W.)

59. De mogelijkheid die de Wet Betalingsachterstand biedt om door middel van een contractueel beding de schadeloosstelling voor relevante invorderingskosten te regelen, moet worden gezien in combinatie met de wettelijke regeling van schadebedingen in artt. 1226-1231 B.W. De Wet Betalingsachterstand vult evenwel in dubbel opzicht de bestaande regeling inzake schadebedingen aan: (1) de “invorderingskosten” waarvan sprake in de Wet Betalingsachterstand omvat niet dezelfde “schadeposten” als deze die in een traditioneel schadebeding zijn vervat en

⁹⁸ Zie desbetreffend ook de besprekingen in de Senaatscommissie en in plenaire zitting in de Senaat waar werd opgemerkt dat artikel 3.1.e van de richtlijn geen afwijking door de partijen toelaat voor de invorderingskosten, terwijl artikel 6 van de wet duidelijk een suppletieve bepaling is. De minister verduidelijkt echter dat “men kan afwijken van de redelijke schadeloosstelling, maar (dat) er een billijkheidstoetsing is door de rechter”.

⁹⁹ Voor zover deze transparant zijn en in verhouding tot de schuld staan.

¹⁰⁰ Contra: V. SAGAERT, I. SAMOY, *l.c.*, *supra* noot 33, p. 329, nr. 29, die stellen dat de Belgische wetgever terecht voor een ruimere omzetting heeft gekozen.

(2) de rechter kan de contractuele begroting van “invorderingskosten” naar boven herzien, terwijl traditionele schadebedingen door de rechter, zelfs ambtshalve, naar onder herzienbaar zijn. Beide verschilpunten geven aanleiding tot complexe vragen van coëxistentie van beide regelingen, voornamelijk wat schadebedingen in bestaande overeenkomsten betreft

1. “Invorderingskosten versus “schadebedingen”

60. In de huidige handelspraktijk wordt veelvuldig gebruik gemaakt van schadebedingen, die op forfaitaire wijze de schade begroten die de partij jegens wie wanprestatie wordt gepleegd, vermoedt te zullen lijden. Doorgaans wordt hierbij gebruik gemaakt van proportionele verhogingsbedingen, die ongeacht de duur van de betalingsachterstand van rechtswege verschuldigd zijn. Deze schadebedingen beogen in essentie de vergoeding van de kosten verbonden aan de buitengerechtelijke invordering van de schuldvordering (kosten van aanmaningen, interne administratieve kosten), evenals andere contractuele schade die de contractspartij leidt als gevolg van de betalingsachterstand (bijv. nood aan overbruggingskrediet bij kredietinstelling om eigen leveranciers te betalen, onbeschikbaarheid van geldmiddelen voor investeringen¹⁰¹, ...). Daarentegen verbiedt vaststaande rechtspraak van het Hof van Cassatie op grond van artikel 1023 Ger.W. – dat bedingen tot verhoging van de schuldvordering ingeval een vordering in rechte wordt ingesteld, verbiedt – dat de advocatenkosten en –honoraria bij wege van schadebeding ten laste van de wederpartij-schuldenaar zou worden gelegd. De schuldeiser kan terzake enkel aanspraak maken op de rechtsplegingsvergoeding.

Voor de “handelstransacties” die binnen het toepassingsgebied van de Wet Betalingsachterstand vallen, gelden voortaan duidelijk verschillende regelen, zoals uit onderstaande tabel blijkt: de “relevante invorderingskosten” waarvoor de schuldeiser bij betalingsachterstand van zijn wederpartij vergoeding kan krijgen, omvatten niet enkel de buitengerechtelijke invorderingskosten, maar tevens alle kosten verbonden aan de gerechtelijke invordering van de schuldvordering (advocatenhonoraria, gerechtskosten met uitzondering van de rechtsplegingsvergoeding). Overige contractuele schade die de schuldeiser zou lijden, valt daarentegen niet onder het begrip “invorderingskosten”, aangezien deze geen verband houden met de invordering op zich.

Schadepost	Invorderingskosten (Art. 6 Wet Betalingsachterstand)	Gemeenrechtelijk schadebeding (art. 1226 B.W.)
<ul style="list-style-type: none">• Buitengerechtelijke kosten (interne administratie, aanmaningen, ...)	Ja	Ja

¹⁰¹ Zie ook J. PETIT, “Interest”, *o.c.*, *supra* noot 72, nr. 52, p. 56.

• andere contractuele schade (overbruggingskrediet, morele schade)	Neen	Ja ¹⁰²⁾
• Advocatenhonoraria en –kosten	Ja	Neen (art. 1023 Ger.W.)

Andere schadeposten	Andere invorderbare kosten (Wet Betalingsachterstand)	Andere invorderbare kosten (gemeen recht)
• Gerechtskosten	Ja	Ja
• Rechtsplegingsvergoeding	Neen	Ja

61. Nu het voor partijen bij een “handelstransactie” toegestaan is om in hun onderlinge rechtsverhouding contractuele bedingen op te nemen betreffende de “invorderingskosten”, rijst de vraag of zulke (schade)bedingen voortaan ook een forfaitaire begroting van de advocatenkosten en –honoraria, ten titel van “invorderingskost” kunnen opnemen. Dit zou breken met de huidige opvatting inzake art. 1023 Ger.W., waaruit het Hof van Cassatie afleidt dat het partijen bij een overeenkomst niet toegestaan is om het bedrag van een schuldvordering te verhogen met het aan een advocaat verschuldigde ereloon voor het voeren van een rechtsgeding ter invordering van het verschuldigde bedrag.¹⁰³ Hoewel het Hof in een arrest van 28 februari 2002 een opening deed in de richting van de gebeurlijke vergoedbaarheid van advocatenhonoraria in het kader van een extra-contractuele vordering tot schadevergoeding¹⁰⁴, is aan te stippen dat dit arrest enkel de verhaalbaarheid betrof van kosten gemaakt voor een minnelijke tegensprekelijke expertise, en het bodemgeschil bovendien niet een contractuele vordering tot betaling tot voorwerp had. Aan te nemen is dat dit arrest de jurisprudentie van het Hof van Cassatie inzake verhaalbaarheid van advocatenhonoraria in de context van een contractuele vordering onverlet laat. Thans rijst evenwel de vraag of binnen de context van de Wet Betalingsachterstand de regel van art. 1023 Ger.W., minstens impliciet, een wijziging ondergaat, dan wel of het ongeoorloofd blijft om de advocatenhonoraria en –kosten in een schadebeding te begroten ?

Bij ontstentenis van enige nuttige aanwijzing in de Wet Betalingsachterstand, lijken twee benaderingen mogelijk. De eerste bestaat erin de Wet Betalingsachterstand als een *lex specialis* te beschouwen ten opzichte van de gemeenrechtelijke regelen inzake

¹⁰² De financiële schade met betrekking tot herfinancieringskosten voor de schuldeiser, wordt in de regel reeds door de nalatigheidsinterest gedekt: zie J. PETIT, “Interest”, *o.c.*, *supra* noot 72, p. 181, nr. 190.

¹⁰³ Cass. 7 april 1995, *Pas.* 1995, I, 403; A. VAN OEVELEN, “De ongeldigheid van het beding tot verhoging van de schuldvordering ingeval deze in recht wordt opgeëist en de toepassing hiervan op de invordering van advocatenhonoraria”, *R.W.* 1995-96, 188

¹⁰⁴ Cass. 28 februari 2002, *NJW* 2002, 351, *R.W.* 2002-2003, 19, noot S. MOSSELMANS; vgl. W. GELDHOF, B. CLAASSENS, “Advocatenhonoraria. Vergoedbare schade?”, *NJW* 2002, 342-346.

schadebedingen. In deze benadering wijkt de Wet Betalingsachterstand, binnen haar toepassingsgebied, af van art. 1023 Ger.W. én van art. 1226 B.W., zodat de opname van advocatenhonoraria in een schadebeding toegelaten is. De andere benadering bestaat erin de Wet Betalingachterstand als een complementaire wet met *eerbiedigende werking* ten aanzien van het gemeen recht te beschouwen. In deze benadering doet de mogelijkheid om een redelijke schadeloosstelling van “relevante invorderingskosten” te verkrijgen, geen afbreuk aan het principe van art. 1023 Ger.W., zodat begroting van de advocatenhonoraria en –kosten bij wege van een schadebeding ongeoorloofd blijft. Bovenop de toepassing van het schadebeding zal de schuldeiser, indien de Wet Betalingsachterstand toepasselijk is, wel nog vergoeding kunnen krijgen van de “relevante” advocatenhonoraria.

62. Een pragmatische oplossing voor dit probleem zou erin kunnen bestaan elke discussie te vermijden door in schadebedingen duidelijk te specificeren welke schadeposten door het schadebeding gedekt zijn (bijv. buitengerechtelijke invorderingskosten en overige contractuele schade), en hieronder de advocatenkosten en –honoraria niet te begrijpen. Zo wordt enerzijds vermeden dat een rechtbank het beding als strijdig met art. 1023 Ger.W. terzijde schuift. Anderzijds zal de schuldeiser voor de rechtbank nog steeds de vergoeding van (een deel van) de advocatenkosten en –honoraria ten titel van “invorderingskost” kunnen vorderen.¹⁰⁵ ¹⁰⁶Een duidelijke inventarisatie van de door een schadebeding gedekte “schadeposten”, verhindert ook dat een rechtbank bij de toewijzing van de vordering aan de schuldeiser automatisch aftrek doet van de rechtsplegingsvergoeding: in de mate het schadebeding de gerechtelijke invorderingskosten niet omvat en de schuldeiser de vergoeding ervan niet heeft gevorderd, is er evenmin een reden om de rechtsplegingsvergoeding niet aan de schuldeiser toe te kennen.

2. Rechterlijke herziening/matiging van bedingen betreffende invorderingskosten/schadebedingen

63. De coëxistentie van de Wet Betalingsachterstand en het gemeen recht inzake het corrigerend optreden van de rechter ten aanzien van schadebedingen, leidt niet tot bijzondere problemen. Enerzijds verwijst artikel 6 Wet Betalingsachterstand naar de mogelijkheid voor de rechter om, conform artikel 7 van de Wet, een voor de schuldeiser “kennelijk onbillijk” beding naar boven toe te herzien. De bovengrens van deze herziening vormt de door de Wet en de Richtlijn voorziene redelijke schadeloosstelling van relevante invorderingskosten. Omgekeerd volgt uit de complementaire aard van de Wet Betalingsachterstand dat de schuldenaar, of de rechter ambtshalve, schadebedingen kan matigen wanneer ze kennelijk de redelijk voorzienbare schade bij het sluiten van de overeenkomst overstijgen (art. 1231, § 1 B.W.). Nu de rechter bij de matiging niet lager mag gaan dan de werkelijk geleden schade (art. 1231, § 2 B.W.), is aan te nemen dat dit minimum-niveau ten minste overeenstemt met de “relevante invorderingskosten” waarvan sprake in artikel 6 Wet

¹⁰⁵ V. SAGAERT, I. SAMOY, *l.c.*, *supra* noot 33, 328-329, tonen zich op dit vlak eerder terughoudend en pleiten ervoor dat rechters op een restrictieve manier moeten omspringen met deze mogelijkheid tot het toekennen van een vergoeding van de advocatenkosten en -honoraria.

¹⁰⁶ Vgl. K. MAENHOUT, “Verhaalbaarheid van erelonen en kosten van advocaten inzake handelstransacties na de wet van 1 augustus 2002”, *R.W.* 2002-2003, p. 616, nr. 10, die suggereert om in contractuele bedingen eenvoudigweg naar art. 6 Wet Betalingsachterstand te verwijzen.

Betalingsachterstand. Evenwel is rekening te houden met het hoger aangehaalde inhoudelijke verschil tussen de “invorderingskosten” en de in artikel 1231 B.W. beoogde schadeposten die in een schadebeding kunnen vervat worden: de matigingsbevoegdheid van de rechter ex artikel 1231 B.W. vormt geen beletsel voor de schuldeiser om gebeurlijk afzonderlijk nog vergoeding te verkrijgen voor de advocatenhonoraria en –kosten ten titel van “invorderingskosten”.

64. Tenslotte moet opgemerkt worden dat de artikelen 5 en 6 voorzien in het naast mekaar bestaan van een beding dat de nalatigheidsinterest voor de laattijdige betaling vastlegt en een schadebeding ter vergoeding van de relevante invorderingskosten. Uit vroegere rechtspraak kon reeds worden afgeleid dat een rentebeding en schadebeding konden gecumuleerd worden indien zij een verschillend nadeel beoogden te vergoeden¹⁰⁷: dit is in beginsel het geval met de nalatigheidsinterest, die de reële waarde van de schuldvordering als gevolg van de inflatie en de onbeschikbaarheid van de schuldvordering beoogt te compenseren, en het schadebeding dat de schade voor de schuldeiser als gevolg van de wanprestatie van de wederpartij beoogt te vergoeden. Een bijzonder probleem rijst evenwel na de Wet Betalingsachterstand, nu de nalatigheidsinterest ook een sanctionerende component heeft verkregen. De rechter zal bij de matiging van een schadebeding op grond van artikel 1231 B.W. gebeurlijk rekening moeten houden met het schadevergoedende element dat reeds in de toepassing van de “super-interest” is verdisconteerd.¹⁰⁸

V. Vordering tot staken (art. 8-11 Wet Betalingsachterstand)

65. De artikelen 8 tot en met 11 van de Wet Betalingsachterstand voeren een vordering tot staking in tegen het gebruik van contractuele bedingen die een kennelijke onbillijkheid behelzen in de zin van artikel 7. De vordering tot staken kan ingesteld worden door 1° de belanghebbenden, 2° de minister of ministers die voor de betrokken aangelegenheid bevoegd zijn, of 3° de beroepsregulerende overheid of beroepsvereniging, of een interprofessionele vereniging met rechtspersoonlijkheid. Met de vordering tot staking beoogt de wetgever uitvoering te geven aan artikel 3.4 van de Richtlijn, dat de lidstaten oplegt er in het belang van schuldeisers en concurrenten voor te zorgen dat een adequaat en doeltreffend middel voorhanden is om te voorkomen dat bedingen die een kennelijke onbillijkheid behelzen, verder worden gebruikt. De vordering tot staking is geïnspireerd op de vordering tot staking uit de W.H.P.C.

66. De voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg is bevoegd voor de vorderingen die ingesteld worden tegen de niet-handelaren en hun beroepsverenigingen of interprofessionele verenigingen. In de praktijk zal het gaan om vorderingen tegen overheidsdiensten, ziekenhuizen, landbouwers, beoefenaars van vrije beroepen, en

¹⁰⁷ Zie bijvoorbeeld: Kh. Hasselt 27 augustus 1999, *R.W.* 1999-2000, 1452.

¹⁰⁸ Ook de Europese wetgever heeft oog gehad voor deze bekommernis. In de preambule bij de Richtlijn heet het dat “de redelijke vergoeding van de invorderingskosten geldt onverminderd nationale bepalingen volgens welke een nationale rechter een schuldeiser een aanvullende vergoeding kan toekennen voor schade ten gevolge van betalingsachterstand van een schuldenaar, ermee rekening houdend dat dergelijke gemaakte kosten reeds vergoed kunnen zijn door de interest voor de betalingsachterstand”.

hun respectieve beroeps- of interprofessionele verenigingen... De voorzitter van de rechtbank van koophandel is bevoegd indien de vordering wordt ingesteld tegen handelaars of hun beroeps- of interprofessionele verenigingen. Daartoe wordt aan de artikelen 587 en 589 Ger. W. een 10°, resp. 7° lid toegevoegd.

67. De vordering wordt ingesteld en behandeld zoals in kort geding en kan ingeleid worden bij verzoekschrift op tegenspraak. Het verzoekschrift dient ondertekend te worden door een advocaat. Het vonnis is uitvoerbaar bij voorraad en wordt binnen de acht dagen meegedeeld aan de bevoegde beroepsoverheden en de bevoegde ministers. Indien beroep aangetekend wordt, worden deze laatste daarover eveneens ingelicht. De voorzitter kan tevens bevelen dat (een samenvatting van) zijn beslissing wordt aangeplakt binnen of buiten de inrichting van de overtreder. De voorzitter kan tenslotte ook andere vormen van bekendmaking opleggen, zoals weergave in kranten op kosten van de overtreder.

68. Met deze vordering tot staking beschikken individuele leveranciers en dienstverleners en hun verenigingen over een belangrijke troef, of beter, een stok achter de deur bij hun onderhandelingen met hun afnemers. Niets belet immers dat nadat de algemene voorwaarden van een sterke afnemer aanvaard werden, de schuldeiser alsnog een vordering tot staking m.b.t. de betalingsvoorwaarden uit deze algemene voorwaarden instelt. Deze onzekerheid voor afnemers met een sterke onderhandelingspositie zal een ontradend effect hebben voor het hanteren van excessieve of abusieve betalingsvoorwaarden.

VI. Eigendomsvoorbehoud en duur invorderingsprocedure

69. De Richtlijn bepaalt dat de lidstaten ervoor moeten zorgen dat, in overeenstemming met de door het IPR aangewezen toepasselijke recht, de verkoper eigenaar blijft tot de volledige betaling van de prijs ingeval vóór de levering van de goederen uitdrukkelijk een beding van eigendomsvoorbehoud werd overeengekomen tussen partijen (art. 4). De regering heeft geoordeeld dat deze richtlijn bepaling geen specifieke omzetting in Belgisch recht behoeft.¹⁰⁹ De richtlijn heeft niet tot doel het recht van de lidstaten inzake het eigendomsvoorbehoud te harmoniseren, maar enkel om het recht van een andere lidstaat inzake eigendomsvoorbehoud toe te passen wanneer de eigen IPR-regels dit recht aanwijzen als toepasselijk recht. Daartoe moeten het Belgisch materieel recht (zie artikel 101 Faill. Wet) en het Belgisch IPR niet gewijzigd worden.

70. Daarnaast legt de Richtlijn de lidstaten op ervoor te zorgen dat binnen een periode van 90 dagen na de instelling van een vordering, een executoriale titel kan verkregen worden indien de schuld of aspecten van de procedure niet betwist worden (art. 5). Met betrekking tot de duur van de invorderingsprocedure wijst de Memorie van Toelichting er, enigszins optimistisch, op dat het Belgisch procesrecht voldoet aan de vereisten van artikel 5 van de Richtlijn: “Indien de schuldenaar de schuld niet betwist en geen procedurele bezwaren laat gelden, kan men binnen de 90 dagen na het

¹⁰⁹ Memorie van Toelichting, 6.

instellen van de vordering bij de rechter een uitvoerbare titel verkrijgen”¹¹⁰. Daarbij wordt verwezen naar de korte debatten procedure van art. 735 Ger.W.

VII. Inwerkingtreding

71. België heeft *in extremis* voldaan aan de omzettingstermijn van de Richtlijn, die op 8 augustus verstreek (art. 6). Artikel 14 van de Wet Betalingsachterstand bepaalt dat deze van toepassing is op betalingen in uitvoering van overeenkomsten gesloten, vernieuwd of verlengd na 7 augustus 2002 en in elk geval van toepassing is op betalingen in uitvoering van lopende overeenkomsten na 7 augustus 2004. De inhoud van artikel 14 werd in deze zin gewijzigd door een amendement van de regering van 6 juni 2002¹¹¹: het was op dat ogenblik immers niet zeker dat de wet tijdig in werking zou kunnen treden. De loutere verwijzing naar de inwerkingtreding had dan voor gevolg kunnen hebben dat overeenkomsten uitgesloten waren die niet mochten uitgesloten worden. Uiteindelijk is deze maatregel niet nodig gebleken, gelet op de tijdige bekendmaking en inwerkingtreding van de Wet, beide op 7 augustus 2002.

Het KB van 17 december 2002 voorziet dat het uitwerking heeft vanaf 8 augustus 2002. Voordien gegunde overheidsopdrachten vallen onder de oude regeling.

Besluit

72. De Wet Betalingsachterstand houdt, ondanks de beperkte lengte ervan, een niet onaanzienlijke wijziging van het gemeen verbintenissenrecht in op verschillende punten, weliswaar beperkt tot “handelstransacties” tussen ondernemingen of tussen overheden en ondernemingen. De keuze van de wetgever voor een afzonderlijke wet maakt het evenwel niet steeds eenvoudig om de coëxistentie van deze schuldeisersbeschermende normen en de veeleer op de bescherming van de schuldenaar georiënteerde gemeenrechtelijke regelen uit te klaren.

Omwille van zijn suppletief karakter en de correctiemogelijkheid voor de rechter bij een kennelijke onbillijkheid jegens de schuldeiser moet afgewacht worden hoe groot het effect op het terrein zal zijn. De vraag is immers wanneer een rechter zal ingrijpen in contractuele bedingen inzake betalingsvoorwaarden die de schuldenaar (enigszins) bevoordelen. Daarbij moet gewezen worden op de algemene voorwaarden van heel wat “ondernemingen” die reeds een hogere interest dan de vroegere wettelijke interest van 7 % bevatten, die ook al automatisch en van rechtswege begon te lopen na afloop van de contractuele termijn. Daarnaast dient afgewacht te worden hoe snel schuldeisers of hun verenigingen naar het wapen van de vordering tot staking zullen grijpen.

Michel Tison, Docent Instituut Financieel Recht RUG

Wouter Geldhof, Advocaat balie Brussel

¹¹⁰ Memorie van Toelichting, 6.

¹¹¹ *Parl. St. Kamer*, 2001-02, nr. 1827/003, amendement nr.4.

Financial Law Institute

The **Financial Law Institute** is a research and teaching unit within the Law School of the University of Ghent, Belgium. The research activities undertaken within the Institute focus on various issues of company and financial law, including private and public law of banking, capital markets regulation, company law and corporate governance.

The **Working Paper Series**, launched in 1999, aims at promoting the dissemination of the research output of the Financial Law Institute's researchers to the broader academic community. The use and further distribution of the Working Papers is allowed for scientific purposes only. Working papers are published in their original language (Dutch, French, English or German) and are provisional.